

Välkommen ut i Kronobergs natur!

– din guide till 35
vackra naturreservat

Produktion: Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2018.

Upplaga: 10 000.

Omslagsbild: Tobias Ivarsson

Fotografer: Tobias Ivarsson: ljunpipare, s. 9; orrspel, s. 11; garnlav, s. 32; tjäder, s. 36; kungsängslilja, s. 44; fisktärna, s. 54; fiskgjuse, s. 92; storlom, s. 96. **Ljungby kommun:** tallplanta, s. 98. **Smålandsbilder:** Kronoskogen, s. 97; utegym, s. 98; fika, s. 99. **Länsstyrelsen:** Eva Elfgrén: klockkljung, s. 12; Per Ekerholm: klockgentiana, s. 18; Thomas Hultquist: trana, s. 39; Magnus Strindell: oxtungssvamp, s. 47; Elin Åkeliuss: gullviva, s. 51; Länsstyrelsen: dalmatinerfläck, s. 53; Peter Mattiasson: Mörrumsån, s. 56–57; Börge Pettersson: dvärgfladdermöss, s. 65; Mats Wilhelm Pettersson: slåtteräng, s. 69; Emil Persson: scharlakansvaxskivling, s. 75; Peter Wredin: hasselmusbo, s. 80; Eva Elfgrén: lummig grönska, s. 81; Heléne Petterson: utsikt över Toftasjön, s. 87; Martin Unell: eldstad, s. 92. **Övriga foton:** Ellen Flygare och Martin Wargren, Länsstyrelsen.

Texter: Ellen Flygare, förutom Kronoskogen där författaren är Naturcentrum AB.

Kartor: Peter Mattiasson. Bakgrundskarta: © Lantmäteriet Geodatasamverkan.

Tryck: Exakta Print AB.

ISBN 978-91-89285-85-9.

Guiden är tillgänglig på Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/kronoberg

Välkommen ut i naturen!

Boken du håller i din hand är en vägvisare ut i Kronobergs natur. Vi har valt ut 35 besöksvärda och natursköna naturreservat som presenteras i ord och bild. Boken rymmer även ett kulturresevat, Linnés Råshult.

I vart och ett av reservaten kan du läsa om vilka stigar som finns att gå, vad du kan se för fåglar, växter och svampar. Här finns också ett och annat tips om vad du kan packa med dig i väskan på din färd ut.

För att det ska vara enkelt att hitta till reservaten finns koordinater till reservatens parkeringsplatser angivna (SWEREF99 TM). I vissa fall saknas parkering och då hänvisar vi till närmsta allmänna parkering.

Kanske hittar du platser du aldrig tidigare besökt, eller återupptäcker gamla favoriter och ser dem med nya ögon.

Vi hoppas att boken kommer att fungera som vägöppnare ut i naturen och skapa nyfikenhet att upptäcka andra naturreservat på egen hand.

Välkommen ut i vår fantastiska natur!

Naturen i Kronoberg

Kronobergs natur rymmer allt från vidsträckta myrlandskap, prunkande slätterängar, skimrande ädellövskogar, till barrskogars sus. I tätorternas närhet finns också flera reservat som fungerar som rekreatiomsområden för oss människor samtidigt som naturen värnas.

Reservaten i den här lilla boken är indelade efter den huvudsakliga naturtypen som du finner där. Du ser vilken slags reservat du kan besöka genom att följa färgkoden på sidorna.

■ MYRMARKERNA

Myrarna har en huvudsakligt västlig utbredning i Kronobergs län. Flera av dem är vidsträckta, stora områden som bjuder på storslagna vyer och landskapsintryck. I flera av dem finns spångade leder där du kan vandra torrskodd, även om stövlar rekommenderas i många fall. Bland de typiska växter du kan se på myren finns pors, tuvsäv, klockljung, myrlilja, skvattram och hjortron. Bland fåglarna kan du få upptäcka orre, ljungpipare, trana, blå kärrhök, ängs-
piplärka och grönbena.

■ SKOGSRESERVATEN

De äldsta och mest naturskogslika barrskogarna finner du i länets naturreservat. Några av dem är riktiga trollskogar i blockrik terräng. Andra har blåst ner i kraftiga stormar och uppvisar skogens naturliga dynamik. Ett exempel på det är Kråketorpsskogen, där du idag kan vandra på en stig kantad av omkullfallna träd och uppväxande lövträd. I skogsreservaten kan du lyssna på hackspettar av olika slag, till exempel spillkråka och större hackspett. Efter stormar och bränder händer det även att den tretåiga hackspetten dyker upp.

Tallskogens karaktärsfågel nummer ett är tjädern, som du också kan få se i flera av länets barrskogar.

■ EKHAGMARKERNA

Knotiga, storgrova ekar som varit med redan under Gustav Vasas tid finns att beskåda i flera av länets naturreservat. Gamla, grova ekar är som rena ekosystem i sig själva, med tanke på den livsvärld de ger utrymme för. Stora svampar som oxtungssvamp och korallticka pryder ekarna om hösten. I trädens håligheter finns plats för kattuggla, fladdermöss och vedlevande skalbaggar som läderbagge. Kryper man nära in på barken finns lavar som sotlav och blekspikar att upptäcka. I Kronoberg finns de utpräglade ektrakterna dels runt de stora sjöarna i Ljungby kommun, dels norr och söder om Växjö samt i de södra delarna av Tingsryds kommun.

■ ÄDELLÖVSKOGARNA

I ädellövskogarna råder ett frodigt växtklimat. Avenboken når sin nordgräns i Kronoberg, och finns bland annat i de rika ädellövskogarna i naturreservatet Måla-skogsberg. Där växer den sida vid sida med andra ädla lövträd såsom bok, lind

och lönn. Det skogliga klimatet i ädellövskogarna är gynnsamt för mossor, lavar och svampar. Ta med dig en lupp och kika närmre på trädens stammar. Några av de arter du kan bekanta dig med i ädellövskogarna är lunglav (som syns med blotta ögat), bokvårtlav, rosa skårelav, fällmossa och guldlockmossa. I fågelfaunan märks arter som skogsduva, mindre hackspett, grönsångare och stenkäck.

■ RESERVATEN RUNT MÖCKELN

Runt sjön Möckeln i länets södra delar finns en koncentration av värdefull natur och naturreservat, vilket gör att vi samlat dessa i en egen kategori. Landskapet runt Möckeln präglas av artrika ädellövskogar, slätterängar och strandängar. I sjön simmar Smålands landskapsfisk malen, och i luften svävar havsörn, fiskguse och en rad andra fåglar. I strandängarna växer klockgentiana. I Möckelns närhet finner du också länets kulturreseptat, Linnés Råshult!

■ SLÄTTERÄNGARNA

Slätterängen som symbol för ett månghundraårigt levebröd i kombination med dess skönhet, lämnar väl knappast någon oberörd. Det finns också stora naturvärden

knutna till slätterängen, såväl bland blommor, fjärilar som bin. I en artrik slätteräng kan det finnas upp till 40 olika växter i en ruta på en kvadratmeter. Ett urval av de blommor du kan finna är gullviva, jungfrumarie nycklar, slättergubbe och sommarfibbla. Bland fjärilarna märks gräsfjärilar av olika slag liksom färgglada bastardsvärmar. Slätterängens blomsterprakt ersätts av ängssvamparnas under hösten, som lyser upp slåttrade ängar i bjärta färger. Några av länets bästa lokaler för ängssvampar finns på Höö, Våraskröv och i Libbhults ängar.

■ DE TÄTORTSNÄRA RESERVATEN

Även om syftet i första hand är att skydda naturen, har också friluftslivet en central roll vid bildandet av tätortsnära naturreservat. I flera fall finns utformningar och anläggningar där man satsat lite extra på människors rekreation i de reservat som ligger stadsnära. Som exempel finns det ofta både vindskydd och eldstäder där du kan slå dig ner. Det kan finnas motionsslingor och utpekade cykelleder, liksom kanotrastplatser. Välkommen till den tätortsnära naturen och ett berikande friluftsliv!

Vad du kan se och uppleva i

Det finns mycket att uppleva i Kronobergs naturreservat. Många gånger finns särskilda anordningar på plats, som välkomnar dig lite extra som besökare. Vad sägs om fågeltorn, vandringsleder, vindskydd, eldstäder och utegym, för att nämna några? Vid reservatens entréer finns informationsskyltar som berättar om reservaten och vägleder dig vidare ut på naturlaturen.

Om fantasin mot förmodan skulle tryta har vi här några förslag på vad du kan hitta på vid något av dina besök i reservaten: med tips på var du kan göra det!

- ✕ Övernatta i ett fågeltorn och spana in orrspelet i gryningen (Horsnäsamossen, s. 10)
- ✕ Spana efter storlom och fiskgjuse (Hissö, s. 94)
- ✕ Lyssna till tystnaden (Storasjöområdet, s. 34)
- ✕ Utmana dig själv i vandring i kuperad terräng (Getaryggarna, s. 25)
- ✕ Njut av utsikten i ett tillgänglighetsanpassat utsiktstorn (Vithult, s. 37)
- ✕ Besök en av länets bästa utsiktsplatser (Taxås, s. 62)
- ✕ Upplev länets rikaste blåsippblomning (Ramsåshuvud, s. 65)

naturreservaten i Kronoberg

- ✕ Cykla på naturstigar i kuperad terräng (Notteryd, s. 85)
- ✕ Ta med barnen på naturguidning (Naturum, s. 102)
- ✕ Bekanta dig med blommornas Adam och Eva – orkidéprakt i mängd (Våraskröv, s. 70)
- ✕ Besök ett kosläpp (Osaby, s. 43)
- ✕ Besök ett reservat på vintern och grilla korv (Helgö, s. 91)
- ✕ Plocka bär och svamp (Rönnö, s. 22)
- ✕ Gå en vandringsled i stormens spår (Kråketorpsskogen, s. 28)
- ✕ Testa ett utegym (Kronoskogen, s. 97)
- ✕ Vandra i frisk ädellövskog (Brotorpabäck, s. 58)
- ✕ Titta på lieslätter (Hågeryd, s. 88)
- ✕ Besök länets största myr (Årshultsmyren, s. 16)
- ✕ Se ekarna som var med på Gustav Vasas tid (Toftaholm, s. 46)
- ✕ Titta på en skog som brunnit (Singelstorps fly, s. 19)
- ✕ Besök länets rikaste ängssvampslokal (Libbhults ängar, s. 73)
- ✕ Lyssna efter ugglor (Skårtaryds urskog s. 31)
- ✕ Luppa lavar och mossor (Agnäs, s. 52)
- ✕ Besök en ängsfruktodling (Hackekvarn, s. 55)
- ✕ Träffa Linné (Linnés Råshult, s. 69)

Vad gäller i naturreservaten?

Allemansrätten ger dig som vistas i naturen en rad rättigheter. Du får bland annat gå vart du vill, så länge du inte inkräktar på någons privata tomt. Med rätten att vistas fritt i naturen följer också skyldigheter, såsom att inte skräpa ned eller skada naturen.

I naturreservaten kan regler utöver de som medges i allemansrätten gälla.

I vart och ett av länets naturreservat finns föreskrifter som anger vad som är tillåtet i respektive område. Du hittar dem på informationsskyltar i reservaten.

Några vanliga föreskrifter är följande:

- Du får inte elda annat än på anvisad och iordningställd plats.
- Du får inte medföra okopplad hund eller annat lösgående djur.
- Du får inte tälta annat än på anvisad och iordningställd plats.
- Du får inte ställa upp husvagn eller husbil mellan kl 00.00 och 05.00.
- Du får inte skada naturföremål eller ytbildning.
- Du får inte fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller omkullfallna träd och buskar.
- Du får inte plocka, skada eller gräva upp örter, svampar, mossor, lavar eller andra växter annat än plockning av enstaka exemplar av icke-fridlysta arter. Bär och matsvamp får plockas för husbehov.

Vissa områden kan också vara fågelskyddsområden. Då får du inte vistas där under den tid som finns angiven på skyltar i området.

Om du vill veta mer om allemansrätten kan du gå in på Naturvårdsverkets hemsida, **www.naturvardsverket.se**

1. Vakö myr

Kan man få en aning av havet i Kronobergs län? Kan verkligen Kronobergs inland ge samma förnimmelse av storslagenhet och vida vyer som ett stort öppet hav? Kanske inte på så många platser, men vi vågar lova att Vakö myr är en god kandidat.

Det är knappast måsfåglar eller havstrutar som bryter tystnaden, utan snarare tranor, ljungpipare och storspovar. Välkommen att upptäcka på egen hand i ett reservat där horisonten är fri.

Öppen myr med rikt fågelliv

Från parkeringsplatsen i sydost tar dig stigen genom Sydsmålands typiska bokskog, för att senare landa i myrlandskapets randskogar. Du kommer att möta spärrgreniga, gamla tallar längs vägen. Under försommaren ”blommar” myren i vitt och rosa av tuvull och tranbär. Landskapet kan nästan se något snötäckt ut där tuvullen vajar i vinden. Björkar i svartvitt ramar in

Under våren blommar myren.

fonden och bildar sagolika skogar att vila ögonen på.

Den spångade leden tar dig över blötare stråk, där myrens typiska mossor, vitmosorna, breder ut sig mellan tuvor av tuvsäv och tuvull. Här och där kantas stigen av hjortron. När du traskat någon kilometer når du ett gammalt torpställe som ligger som en ö i myren, på Flatön. Här bodde människor för bara 100 år sedan! Där minner stenmuren om människans närvaro och den gamla syrenen som stod vid torpet är fortfarande vid liv.

När du passerat torpet väntar utsikten. Du kommer upp på en stenhäll med god utsikt över vad som kan te sig som ett hav: en väldig, öppen myr.

Fåglarna på Vakö myr

Ljungpiparen, myrlandskapets verkliga karaktärsfågel, har ett av sina starkaste fästen i Kronoberg just på Vakö myr. Är du där en dag på våren eller försommaren är det nästan garanterat att du får höra dess vemodiga, visslande läte över vidderna. Andra fåglar som du kan få in i kikaren är orre, storspov och trana.

Branden 1992

1992 drog en brand fram över området, vilket har satt sin prägel över de växter som idag finns här. När en myr börjar brinna kan det ligga och pyra länge i mossor och rislavar. Så var det också på Vakö myr.

FAKTA

Skyddsår: 1998

Areal: 969 ha

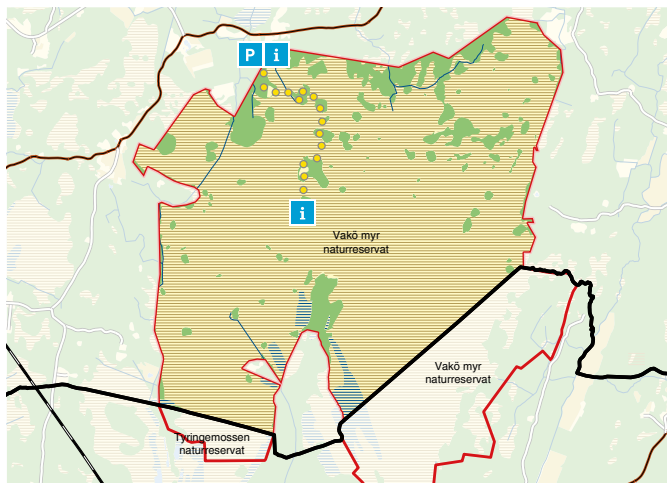
Karaktär: Högmosse;
Kalmyr med fast-
marksholmar, kärr och
kantskog

Kommun: Älmhult

Ägare: Enskilda och
bolag

I kikaren: Orre,
storspov, trana, ljun-
pipare

I packningen: Kikare,
bra skor/stövlar

Teckenförklaring

Parkering

Information

Gul led 2 km

Naturreservatsgräns

GPS N 6264665
SWEREF99 TM E 452561

Ljungpipare.

Branden varade länge genom glödande mossbäddar. Den första tiden efter branden låg myren kal, för att sedan intas av olika pionjärväxter som tuvull. Först efter ett tiotal år kom mossorna tillbaka.

Om naturen får sköta sig fritt brinner det med jämna mellanrum både i skog och på

myr. Tallen, vårt vanligaste trädslag efter gran, är anpassad att klara bränder genom dess grova bark, högt sittande krona och djupt gående rötter. I randskogarna på Vakkö myr finns ett flertal tallar som säkerligen varit med om både en och två bränder.

2. Horsnäsamossen

Horsnäsamossen är en långsträckt myr som ligger omgiven av ett vidsträckt skogs- och myrlandskap. Ute på myren möts du av öppna vyer och friska dofter. Under dina fötter svajar marken av myrens typiska mossor, vitmossorna.

Kanske föredrar du att vara på torra land och se myren litegrann från ovan? I sådana fall ska du bege dig till reservatets fågeltorn, där det också går utmärkt att övernatta!

En typisk myr i västra Kronoberg

På Horsnäsamossen finner man alla de växter som är typiska för myrar i västra delen av Kronobergs län. Här växer till exempel klockljung, ljungen med de klockformade blommorna, som är lite spädare i sitt växtsätt än den vanliga ljungen. I kärren kan man hitta myrlilja, som blommar i en starkt gul färg under sommaren. Myrens olika fåglar hittar också hit. På våren samlas orrtupparna för spel. Har du kikaren med dig i fågeltornet en tidig morgon i april är chansen stor att du får se dem. Andra fåglar som kan dyka upp är ljungpipare, blå kärrhök och grönbena.

Tranebokanalen

Tvårs igenom myren löper en grävd kanal, Tranebokanalen. Myren dikades ut då man under den tidigare delen av 1900-talet bröt torv på myren. Torvbrytningen var till stor nytta för människan, men har också förstört myrens naturliga hydrologi. Genom ett EU-finansierat projekt har myren på senare år återställts efter utdikningen. Genom att diken läggs igen återhämtar sig myren sakteliga och de mossor som trivs på myren börjar vandra in igen.

Vad är egentligen en vitmossa?

Vitmossorna lever ett lite undanskymt liv

Orrspel.

FAKTA

Skyddsår: 2008

Areal: 765 ha

Karaktär: Myrkomplex

Kommun: Ljungby

Ägare: Enskilda och staten

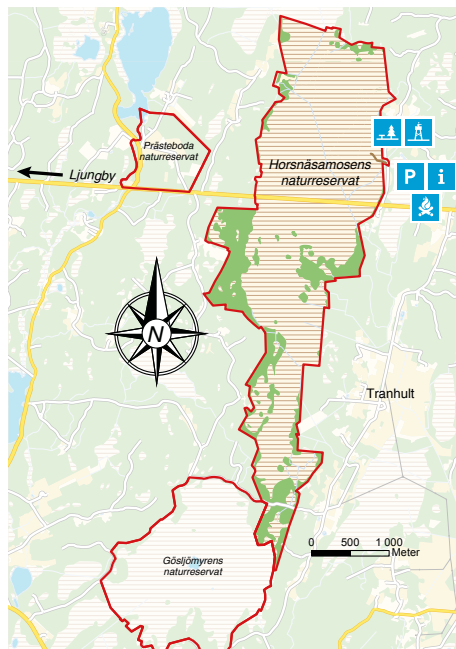
I kikaren: Orre, blå kärrhök, trana, ljungpipare

I packningen: Sovsäck, liggunderlag för övernattnig, något att grilla, kok-kaffe och kittel

GPS N 6298724
SWEREF99 TM E 445519

Teckenförklaring

	Parkering		Rastplats
	Information		Eldplats
	Utsiktstorn		Naturreservatsgräns

och gör inte mycket väsen av sig, men i själva verket täcker de stora ytor av vårt landskap. Det är vitmossorna som bygger upp de mosseplan som bildar myren på Horsnäsamosen och andra myrar. De kan växa i vitt skilda miljöer, i vattenfyllda höljor eller på torra och solexponerade tuvor på myren. Det är vitmossorna som ger myren dess karakteristiska färg, där de skiftar i allt från ljusaste grönt till djupt röda toner. Tallvitmossan, som växer i skogskanten är en ljus grön art, medan rubinvitmossan ser ut som den låter, vackert rubinröd i färgen.

Vitmossor har en stor förmåga att lagra vatten. Det märks om man lyfter upp en vitmossa och kramar ur den. De har också stor antiseptisk verkan och har ibland använts för att läka sår. De har också använts att täta hus med och inte minst för att producera torv. Vitmossorna har också stor förmåga att lagra kol – de är därför viktiga ur ett globalt perspektiv när det gäller att buffra gentemot klimatpåverkan.

Här på Horsnäsamosen kan du nog lära dig att känna igen ett flertal olika vitmossor bara genom färgen och platsen där de växer. Rostvitmossan är vackert rostbrun och växer liksom rubinvitmossan gärna något upphöjd på en tuva.

Klockljung.

3. Gölsjömyren

Alldeles intill Horsnäsamossen, i söder, ligger en mindre myr, Gölsjömyren. Här är mosseplanet öppet och stämningen trolsk. Mitt på mossen ligger Gölsjön, ett stilla vatten som omges av intressanta växter såsom orkidén mossnycklar. Glöm inte stövlarna – det här är en av länets blötaste myrar!

Högmossar och kärr

Gölsjömyren är ett myrkomplex som består av både mossar och kärr. En högmosse välver sig starkt över den omgivande ytan. Om du kikar mot horisonten kan du nog se att marken på själva mossen är något upphöjd. Typiskt för en mosse är att den bara får vatten ovanifrån. Organiskt material, det vill säga växtdelar av olika slag, bryts långsamt ner på mossen och lägger sig underst. Från början var Gölsjömyren en enda stor sjö. I takt med att sjön vuxit igen har myren så sakteliga tagit form och idag är bara en mindre rest av sjön kvar. Kärren som ligger insprängda mellan mossen och randskogen, är blötare partier där myrlilja och olika arter starr växer. I kärren tillförs vatten både via grundvatten och regnvatten.

Växter som trivs här

På Gölsjömyren kan du hitta flera av myrens typiska växter. På mosseplanen växer tuvsäv, ljung och vitmossor av olika slag. I de vattenfyllda kärren växer myrlilja, klockljung, rosling och pors. En av få orkidéer som trivs i sura miljöer som på Gölsjömyren är mossnycklar, en orkidé med rosafärgade blommor. Den blommar i juni.

Fåglar i kikaren

I reservatets norra delar finns ett utsiktstorn. Där får man en utblick över gölen och det öppna mosseplanet. Om du har kikaren med dig har du dessutom chansen att få se några av myrens fåglar på nära håll. En av dem som håller till på Gölsjömyren är enkelbeckasinen, en vadarfågel med ett typiskt ”gnäggande” läte. I gryning och

skymning kan man höra det lite mystiska ljudet när fågeln störtdyker. Ljudet uppstår då fågelns stjärtfjädrar vibrerar i flykten. Flera andra fåglar väljer att rasta vid Gölsjömyren, till exempel trana, sädgås, sångsvan och diverse änder. På höstkanten kan man få syn på varfågeln halvt kriminella silhuett.

Mossnycklar.

FAKTA

Skyddsår: 1975

Storlek: 344 ha

Karaktär: Våtmark

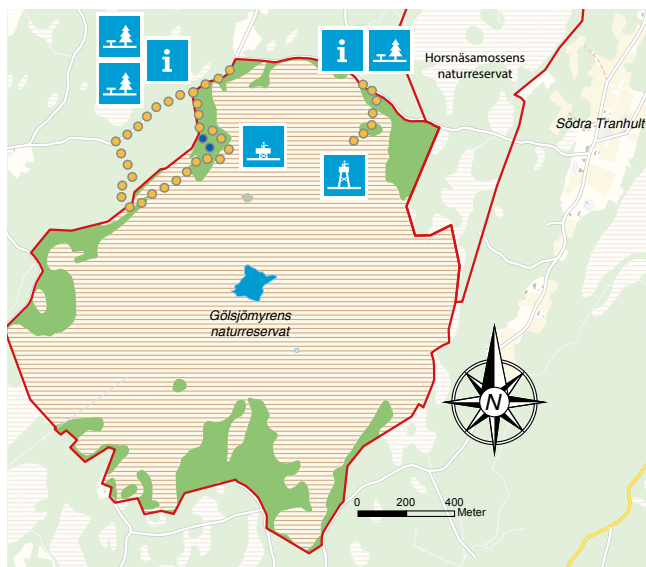
Kommun: Ljungby

Ägare: Staten/Naturvårdsverket, enskild och kyrkan

I kikaren: Enkelbeckasin, trana, sädgås, sångsvan, varfågel

I packningen: Kikare, stövlar

GPS N 6294652
SWEREF99 TM E 442987

Teckenförklaring

Information

Utsiktsplattform

Rastplats

Utsiktstorn

Orange led NV 2,3 km

Orange led NO 400 m

Blå led 170 m

— Naturreservatsgräns

Mitt på mossen ligger Gölsjön.

4. Årshultsmyn

Lockas du av tanken att vandra i timmar över tuvullsklädda kärr, tallskogssusande myrholmar, gungande mosseplan och skogssjöar? I så fall har du hamnat rätt. På Årshultsmyren finns nämligen spångade leder som för dig genom alla dessa miljöer. I reservatet finns också den badvänliga sjön Sandsjön. För den botaniskt intresserade väntar en av länets bästa lokaler för den fagert blåblommande klockgentianan. Välkommen till en av länets största myrar!

Spångad led genom den västliga myrens alla miljöer

För den som gillar långa promenader i det vilda, genom vidsträckt myrmarker med ljungpipare och ängsbiplärkor som sällskap är verkligen Årshultsmyren den rätta platsen!

Här kan du fly staden och låta dig förföras av myrens alla dofter och ljud. Spångade leder finns mitt i reservatet och nås via infarten från Kränkeboda. Det finns flera slingor att välja mellan, varav den längsta är 9,5 km. Den är blåmarkerad och binder samman två separata leder, en orangemarkerad i norr och en gulmarkerad i söder. Den norra leden följer delvis Rammsjöns västra strand och tar dig över mosseplan, kärr och skogbevuxen myr. Glöm inte vattenflaskan om du ger dig ut!

Länets blåaste blomma

På den så kallade ”Kyrkängen”, som ligger i reservatets sydöstra delar, växer klockgentiana, som har en västlig utbredning i Kronobergs län. Lägg märke till dess bläckblå färgstänk här och var i ängen då den blommar som mest under sensommaren, från augusti in i september månad. I anslutning till Kyrkängen går spångade leder, där du kan spana efter de blåblommande skönhetererna. Den gulmarkerade stigen är drygt 4 km lång. I övrigt är Örsjöns stränder i reservatets norra delar en säker växtplats för klockgentiana. Dit tar du dig med bil.

Skogsbrand för ökad mångfald

Sommaren 2016 genomfördes en naturvårdsbränning i ett mindre skogsparti i reservatets norra delar. I Kronobergs västra delar finns skogs- och myrmarker med arter som är tydligt kopplade till brand. Bränningen genomfördes för att gynna dessa. Effekten av bränningen kommer att bli en glesare, mer ljusöppen skog med fler tallar i förhållande till gran. Detta gynnar ljusälskande arter som exempelvis cypresslumner.

Gungande mosseplan.

FAKTA

Skyddsår: 1972, utökat 2011

Areal: 1 500 ha

Karaktär: Myrkomplex

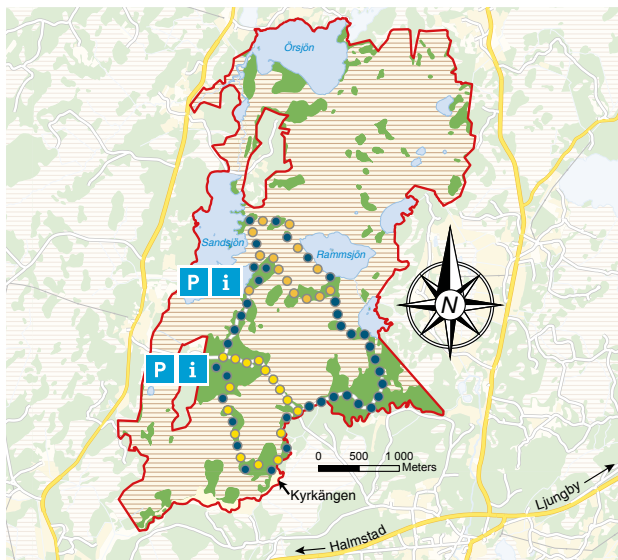
Kommun: Ljungby

Ägare: Staten/Naturvårdsverket samt enskilda

I kikaren: Ljungpipare, ängsplärka

I packningen: Kikare, vandrarskor, badkläder

GPS N 6291445
SWEREF99 TM E 402329

Teckenförklaring

Parkering

Information

Orange led 4 km

Gul led 4 km

Blå led 9,5 km

— Naturresevatetsgräns

Fina leder genom reservatet.

Klockgentiana.

5. Singelstorps fly

Vem sa att naturen måste ligga långt bort? Eller att vildmarken skulle vara otillgänglig? Ibland finns den faktiskt precis runt knuten.

Alldeles i utkanten av Lenhovda samhälle finns möjligheten till fina naturupplevelser i naturreservatet Singelstorps fly. Snöra på dig kängorna och ge dig ut på vildmarkstur vägg i vägg med tätorten!

I Singelstorps fly kan du blicka långt och länge ut över myren, njuta av försommarens orkidéblomning eller fånga din egen spegelbild i reservatets egen lilla göl.

Spångad led genom myrens marker

Från reservatets parkering leder en orange-markerad stig som för dig ut till myrens olika miljöer. Delvis följer stigen en ås i skogen där promenaden kantas av blåbärris. När dofterna och växtligheten byter karaktär märker du att du nått myren. Plötsligt ser du kanske ett hjortron lysa rödgult i solen, eller så lägger du märke till att björkarna ser annorlunda ut. De är småvuxna! Det är myrmarkernas egen björk, dvärgbjörken, som växer här. Den finns förutom på myrarna i Småland bara i landets norra delar. Sileshår, den köttätande växten, kanske du har hört talas om och sett i böcker. Visste du att den också blommar? Om du fäster blicken vid sidan av spången en dag i början av juli är det mycket möjligt att du får syn på dess späda blomstjälk, där vita blommor bildar kontrast till vitmossesmattan som är allt annat än vit ...

Gripagårdsflyet och Singelstorps fly

I reservatets västra del ligger Gripagårdsflyet. Det är en liten mosse beväxten med små tallar. I mossens blöta marker växer träden långsamt. Därför kan dessa tillsynes små tallar vara långt äldre än du tror, i alla fall uppåt 100–150 år. På mossen kan du bekanta dig med myrens typiska växter: ljung, tuvdu, kråkris, rosling och tranbär. I kontrast till Gripagårdsflyet breder Singelstorps fly ut sig med öppen karaktär. Här kan du låta blicken vila fritt mot horison-

Dvärgbjörk.

ten. Kanske upptäcker du några orrtuppar som bubblar eller ett par tranor som tar de första dansstegen i vårsolen.

Singelstorps göl

I reservatets södra del ligger Singelstorps göl och blickar upp mot skyn. Sjön är 3 ha stor och utgör ett litet vattenmärke i terrängen. Knotiga tallar i alla dess former bildar den trolska ramen. När gölen ligger spegelblank kan det bli en fin plats att sitta och vila vid. Men se upp så du inte sätter dig i en myrstack!

Vilka döljer sig bland träden?

Om du stannar till mitt bland tallarna på myren kan det hända att du får sällskap!

FAKTA

Skyddsår: 2000

Areal: 196 ha

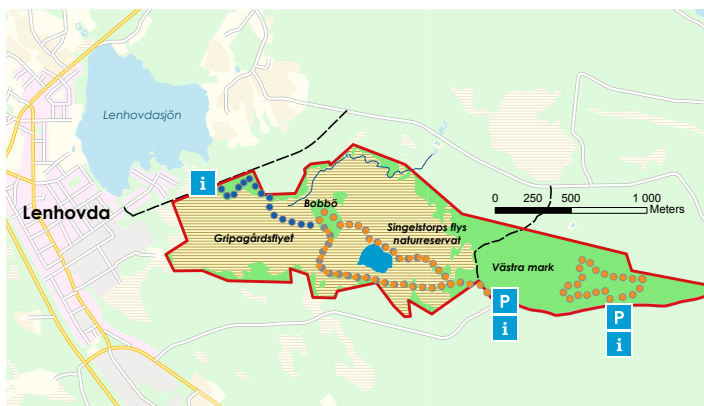
Karaktär: Myrkomplex, tjärn, barrskog

Kommun: Uppvidinge

Ägare: Kommun och staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Buskskvätta, större korsnäbb

I packningen: Kikare, bra skor/stövlar

Teckenförklaring

P	Parkering	Orange led V 3 km
i	Information	Orange led Ö 1,5 km
		Blå led 1 km
		— Naturreservatsgräns

Singelstorps göl.

Det tjattrar, smacker, piper och sjungs ... Det kan låta som du fått sällskap av en mycket exotisk fågel, kanske något papegoj-lik! Om du lyckas få syn på dem så ser du att de har ett rostfärgat bröst och "banditstreck" vid ögonen. Det är buskskvättan som gömmer sig i tallkronorna och gäcker med ett närmast exotiskt läte. En annan vackert rödfärgad fågel du kan få syn på här är den större korsnäbben, som äter frön högt uppe i tallarnas kronor.

Vem möter du på myren – kanske dig själv?

Singelstorps fly kan vara en utmärkt plats för vila och kontemplation. Att bara andas in myrens dofter, att betrakta vattnets krusningar på gölen eller att fantisera om alla de träd du möter, kan ge sinnet lugn och ro. I tallens former kan du kanske fantisera om olika människor du mött. Om du var en av tallarna som växer här – vilken skulle du då vara?

6. Rönnö

I gränslandet mellan Halland och Kronoberg möter inlandet "utlandet". Minnet av Danmark lever kvar där gränsmärken, stora stenar, markerar det som tidigare tillhörde vårt grannland i syd. Här möts också natur av skiftande slag, där barrskog och bokskog växer tillsammans. Tall och bok omfamnar varandra i trakter som bär minnen av fejder över gränserna. Välkommen att utforska ett stort reservat på båda sidor länsgränsen!

Reservat med tydliga kulturspår

I Rönnö syns spår av människans aktivitet på flera håll. Stenmurar insprängda i bokskogen, nu överlupna med grönskimrande mossor, vittnar om arbetet att hägna inne gårdens miljöer och hålla vilddjuren på avstånd. Vid gamla torpställen finns träd som tidigare hamlats och nu bär grova grenar. Grunder av hus finns att se, ett av de mer väldokumenterade är "Lenas", som du kan läsa om på en av många vackert utförda informationsskyltar om reservatets kulturminnen.

Ljunghedarnas epok

Framförallt på Hallandssidan, men även här och var i reservatets östra delar, ligger öppna områden med ljunghed. Här gick djuren förr på bete. Ljungen var ett magert alternativ till gräs, men det fanns istället stora ytor där djuren kunde gå och beta länge på säsongen. Ljungen brändes för att göra den mer smaklig och förbättra betet. Många andra arter som gynnas av brand har följt med och växer i dessa miljöer, till exempel slättergubbe och andra fibblor.

Bokskog möter tall

Något som märks tydligt i Rönnö är mötet mellan skiftande natur. Där bokskogen breder ut sig växer också stora tallar. Barrskogen, den nordliga taigan, möter den nemorala bokskogen. Grova tallar växer sida vid sida med ståtliga bokar. Det ger också utrymme för en mångfald av arter. I

det regntäta, oceaniska klimatet som Halland erbjuder, frodas lavar och mossor som klär bokstammarna i alla nyanser av grönt. På solbelyst tall, som hör taigan till, trivs storsvampar och insekter.

Gadebäcken

Längs den södra delen av reservatet genomkorsar Gadebäcken bokskogen. Boten är fylld av stenar och här och var ligger träd som fallit i och nu långsamt multnar ner. Tillsammans bildar de det ultimata livsutrymmet för öring. Små bäckflöden

Lunglav.

FAKTA

Skyddsår: 2005

Areal: 765 ha (varav 440 ha i Kronobergs län och 325 ha i Hallands län)

Karaktär: Skogs- och myrlandskap

Kommun: Ljungby och Markaryd

Ägare: Staten/Naturvårdsverket, enskilda

I kikaren: Älg, orre, tjäder, skogsduva

I packningen: Kikare, svampkorg, sifunderlag, termos

GPS N 6275799
SWEREF99 TM E 402490

Teckenförklaring

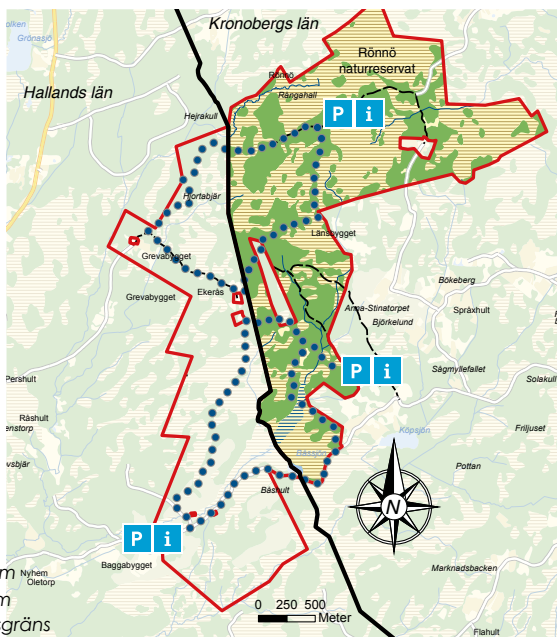

Parkering

Information

- ● ● Blå led N 5,3 km
- ● ● Blå led S 3,6 km
- Naturreservatsgräns

Spår efter människans aktiviteter syns på många ställen i Rönnö.

sipprar fram i skogen här och var och skapar fina miljöer för mossor.

Stigar att vandra länge i

I Rönnö finns flera stigar att vandra. Här kan man gå i timmar längs såväl slingrande skogstigar som rejäla grusvägar. Reservatet är fint att besöka året om. På våren sjuder

bokskogen av fågelsång och under hösten är chansen stor att stigen kantas av kantareller. Längs spångad led genom myr och kärr är chansen också stor att få syn på älg som betar i skogskanten. Väljer du att gå slingan i söder passerar du Gadebäcken, som porlar rovigande och lockar till kontemplation.

7. Getaryggarna

Som man kan ana av namnet är Getaryggarna något av en utmaning att vandra i. Kuperad terräng i skogen lockar dig att utmana "geten" i dig och ge dig ut på vandring längs branta stigar. Belöningen blir naturupplevelser i frisk gran- och tallskog och milsvid utsikt över skogarna i norra Kronobergs höglänta områden. Du kan behöva både vattenflaska och myggmedel på din vandringstur!

Getaryggarna bjuder in till vandring året om

I Getaryggarna passar det bra att vandra året om. På vintern ter sig landskapet extra ljust under snötyngda granar och den syrefyllda luften blir lätt att andas. På våren möter du fågelkvittret mellan grantopparna och under sommaren kanske du stannar kvar lite extra på kvällen och ser solen gå ner. Getaryggarna ligger längs Vildmarksleden, en vandringsled som följer naturen i Uppvidinge kommun. Kanske kan du komplettera besöket i Getaryggarna med en vandring längs leden?

Vedtrappmossa – kräsen mossa med specifika krav på sin miljö

I Getaryggarnas naturreservat råder ett sär eget, skogligt klimat. Luftfuktigheten är hög och ur marken sipprar vatten som är rikt på mineraler. Stenblock och hållar håller fuktigheten i området och gör att området inte exponeras så mycket för sol och torka. Här finns gott om träd som fallit till marken och nu ligger och förmultnar. Dessa omständigheter skapar livsrum åt många arter mossor och lavar med specifika krav på sin miljö. Det finns arter som är så kräsna att de inte klarar av att växa på andra platser än där

I Getaryggarna kan man med fördel vandra året om.

FAKTA

Skyddsår: 2009

Karaktär: Barrträdsdominerade skogar i branter med en del lövträd

Areal: 64 ha

Kommun: Uppvidinge

Ägare: Sveaskog

I kikaren: Tjäder, järpe

I packningen: Kikare, bra skor, vattenflaska, myggmedel

GPS
SWEREF99 TM N 6338094
E 506330

Teckenförklaring

P	Parkering	● ● ● Gul led 3 km
i	Information	● ● ● Orange led 2,6 km
		— Naturreservatsgräns

just dessa omständigheter råder. En av dem är vedtrappmossan, en liten mossa som växer på murken ved. Den växer på lågor av gran och tall där veden börjat spricka upp men ändå inte blivit för mjuk. Vedtrappmossan har gröna skott med groddkorn som är vackert färgade i lila. Den lever en undanskymd tillvaro och om man vill vara säker på att få se den är det bäst att ha en lupp och ett par skarpa ögon med sig!

Blommande kärr och fina fågelmiljöer

Här och var ligger små kärr insprängda i skogen. Du kan få syn på dem nedanför reservatets högsta branter. Vattnet i kärren är laddat med rika mineraler, vilket ger en fin flora. Där växer rikligt med slätterblomma och orkidén nästrot. De ostörda miljöerna i Getaryggarna gör att flera arter skogsfåglar trivs här. På din väg till och igenom Getaryggarna kan du få syn på både tjäder och järpe.

Slätterblomma.

8. Kråketorpsskogen

På vandring genom Kråketorpsskogens kuperade landskap har du alla möjligheter att studera barrskogens dynamik! Där stormarna drog fram i början av 2000-talet finns idag en gulmarkerad stig kantad av omkullblåsta träd i alla dess former. På gran och björk frodas svampar som klibbticka och fnöskticka. I gläntorna spirar nya träd. Asp och björk ger åter en frisk grönska i stormens spår. Välkommen att ta del av en skog i ständig förändring!

Stig genom stormens spår

Det finns två parkeringsplatser i reservatet, en i den östra delen och en i den västra. Från den östra parkeringsplatsen nås stigen, som är cirka 2,5 km lång och tar runt en timme att vandra i upptäckartakt. Från stigen kan man välja att göra en avstickare till en skogsgöl, Skärgöl. Det är en orange-markerad stig som är cirka 500 m lång. På vägen till gölen går sträckan delvis genom sumpskogar. Där breder hänglavar ut sig över såväl stående som liggande träd. Väl framme vid gölen väntar en liten bänk där man kan slå sig ner, pusta ut och låta sig svepas med av den trolska stämningen som råder där. Längs den gula slingan finns också fina utsiktsplatser, en fin belöning utöver träningsvärk i vaderna!

Död ved betyder gott om mat

De träd som föll i stormen fyller en viktig funktion i skogens kretslopp. Där träden fallit uppstår gläntor dit andra träd kan sprida sina frön och gro. Björk och asp är de första träden, pionjärträden, som dyker upp på dessa platser. Död ved är egentligen inte heller så särskilt död. I träd som fallit till marken och ligger och förmultnar kryllar det av liv. Diverse insekter lägger sina ägg i veden. Vissa skalbaggar lever som larver i död ved i flera år, innan de kryper ut som vuxna individer. Dit skalbaggar och andra insekter dras, tar sig också fåglarna. Stormfällida träd i skogarna blir ett mecka för en mängd olika hackspettar. Kort efter

Vandringsled i föränderligt skogslandskap.

stormen Gudrun, dök till exempel den tre-tåiga hackspetten upp i Kråketorpsskogen. Den är en utpräglad insektsätare som hör hemma i landskap där det finns riklig tillgång på död ved. De lite vanligare fåglarna du kan få syn på i reservatet är spillkråkan och den större hackspetten.

Slätterkärr

Längs stigen vandrar du delvis längs med Galtakärret, ett kärr som förr hållits öppet genom madslätter. Slätter av gräs bedrevs på alla de platser där människan kom åt förr i tiden. Gräset ute på kärren var tunt, men gav ändå ett tillskott till vinterfodret åt gårdens djur. Det kan vara ganska fängslande att sätta sig in i arbetet att slå med lie i en sådan miljö. Vilka ljud, förutom svischet från lien, hörde dessa människor? Vad hör du idag?

FAKTA

Skyddsår: 1993

Areal: 200 ha

Karaktär: Urskogsliknande barrblandskog

Kommun: Växjö

Ägare: Staten/Naturvårdsverket samt enskilda

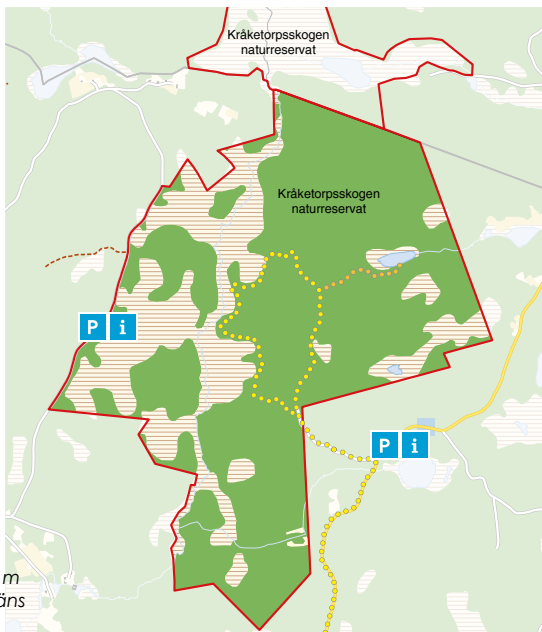
I kikaren: Kungsfågel, spillkråka, större hackspett

I packningen: Bra skor att vandra i, termos och fika

GPS
SWEREF99 TM N 6340761
E 487768

Teckenförklaring

P Parkering	● ● ● Gul led 2,5 km
i Information	● ● ● Orange led 500 m
	— Naturservatsgräns

Hänglavar.

Klibbticka.

9. Skårtaryds urskog

Vissa naturreservat gör sig minst lika bra på vintern som på sommaren. Skårtaryds urskog är ett av dem. Här ligger stenbumlingar inklädda av renlavar och mossor, som i ett tomtelandskap. En vinterdag med mycket snö lägger sig tystnaden över området och luften blir lätt att andas. Kanske blir ropet från en uggla det enda du hör om du ger dig ut i februarikvällen ...

Uggleutflykt

I Skårtaryds urskog har du chansen att höra flera ugglor. Naturskyddsföreningen i Växjö har flera år ordnat uggleutflykter till reservatet, och då har både pärluggla och kattuggla hörts. Den betydligt mindre sparvugglan kan också ses ibland. Övriga fåglar du har chans att få syn på är duvhök, tjäder och järpe.

Lavklädd skog

Träden i Skårtaryds urskog är beströdda med mängder av hänglavar. Kanske förs dina tankar till John Bauers troll när du tittar upp i trädens kronor ... De vanligaste hänglavarna i Kronoberg är tagellav och manlav. I Skårtaryds urskog finns också garnlav, en något mer sällsynt art som har större krav på sin miljö. Den är gulare i nyansen och består av elastiska ”trådar”. Om du har luppen med dig kan du också passa på att studera gammelgranslav på äldre granar i reservatet. Den syns på håll som ljusst rosa/lila fläckar på granens bark.

Trollskog i vinterskrud.

Spår efter bränder och stormar

1868 drog en stor brand igenom landskapet i östra delarna av Kronoberg. Den startade i Lysteryd och spred sig vidare söderut och österut, bland annat till de skogar där Skårtaryds urskog idag ligger. Spåren efter branden kan anas på träden i de norra och södra delarna av reservatet. Liksom på flera andra håll föll också en hel del träd ner i Skårtaryd i samband med stormen Gudrun. Efter dess har stigen genom området säkrats, men var medveten om att du rör dig på egen risk i området under blåsiga dagar. Vi rekommenderar dig att hålla dig till stigen.

Garnlav.

FAKTA

Skyddsår: 1996, 2016

Areal: 30 ha

Karaktär: Naturskog

Kommun: Växjö

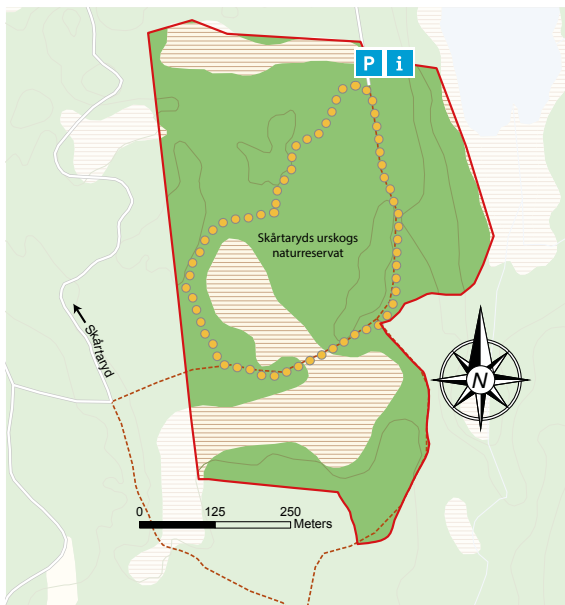
Ägare: Staten/Naturvårds-
verket

I kikaren: Tjäder, järpe,
duvhök, pärluggla

I packningen: Termos,
sittunderlag, kikare, lupp

GPS
SWEREF99 TM

N 6314453
E 502172

Teckenförklaring

Parkering

Orange led 1,4 km

Information

Naturreserveatsgräns

Urskog med hänglavar.

10. Storasjöområdet

I Storasjöområdet väntar storskogen. Det är ett av länets största – och tystaste – naturreservat. Här kan du vandra stigar i omväxlande skogs- och myrmarker, klättra upp i utsiktstornet och kika efter orrar, eller kanske bara luta dig mot en tall och lyssna till tystnaden en stund.

I östra Kronobergs skogstäta och myrsprängda områden ligger naturreservatet Storasjö. Det kan nås från flera håll, via Lessebo kommun i söder eller via Växjö kommun i väster. Parkeringsplatsen ligger i reservatets västra delar. Därifrån utgår två vandringsleder, gul (2,4 km) och orange (4 km). Den längre leden tar nästan två timmar att gå i lugnt tempo, med tid att titta efter fåglar och var man sätter fötterna. Längs leden finns en avstickare till ett utsiktstorn. Upp i tornet får man en vid utsikt över Björkmossen. Därifrån ser man ofta någon orre uppkruken i en björktopp.

Dåtida och nutida bränder

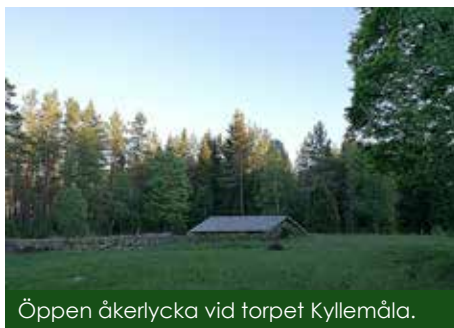
Skogarna i Storasjöområdet är starkt präglade av brand. Branden från tidigare århundraden har satt sina spår i högresta tallar och torrakor. Den kan anas i barken som ingjutningar, där träden försökt läka skadan av branden genom att valla in antända delar med bark. Idag är stora delar av skogen i Storasjöområdet homogen och för att återskapa forna tiders brandpräglade skogslandskap bedrivs idag naturvårdsbränningar i området. Resultatet av en naturvårdsbränning blir en mer ljusöppen skog, med mer plats för lövträd och tall i förhållande till gran. Naturvårdsbränningar utförs också för att gynna alla de arter som genom år av evolution anpassat sig till ett liv i brandpräglade skogar. En av dessa är laxtickan, en rosafärgad vedsvamp som nu förekommer där naturvårdsbränning utförts under senare år.

Minnen från torparlivet

Människor har levt och verkat i delar av reservatet under lång tid. Det skvallrar

Urskogsområde.

Öppen åkerlycka vid torpet Kyllemåla.

öppna åkerlyckor och slättermader om. Ett av torpställena, Kyllemåla, ligger precis i reservatets västra gräns. En syren och en vildapel invid den tidigare husgrunden ger en antydning om människans tidigare närvaro. Åkerlappen som ligger vid torpet odlades långt fram i vår tid. Nu är åkern främst ett populärt tillhåll för diverse fjärilar. Runt torpet finns en fin flora med slättergubbe, gullviva och åkervädd. Sommartid kan du få syn på svavelgul höfjäril, bastardsvärmare av olika slag och pärlormfjärilar.

FAKTA

Skyddsår: 1985/2013

Areal: 1058/1432 ha

Karaktär: Skogslandskap, våtmarkscomplex, kvartära landformer, sjö

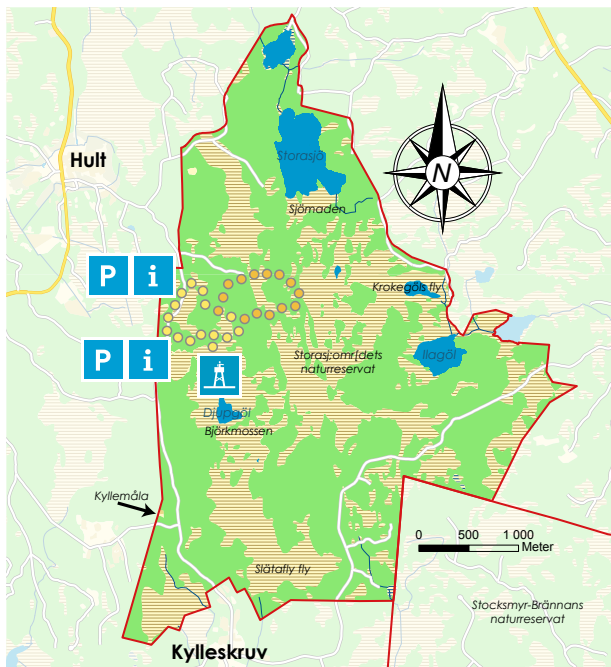
Kommun: Uppvidinge

Ägare: Enskilda och staten/Naturvårdsverket

I packningen: Kikare, picknickorg, sittunderlag vintertid

I kikaren: Orre, tjäder, stjärtnes

GPS N 6309876
SWEREF99 TM E 515537

Teckenförklaring

Utsiktstorn

Parkering

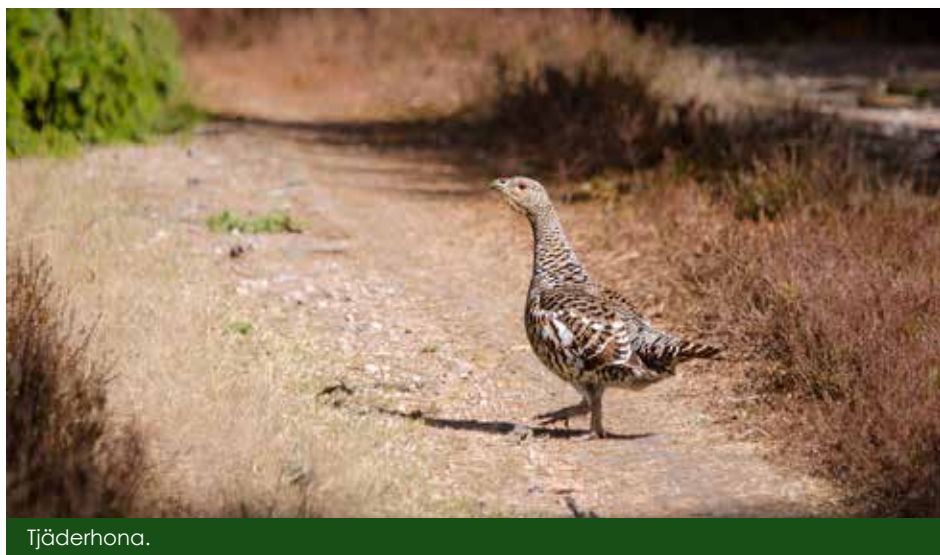

Information

Orange led 4 km

Gul led 2,4 km

— Naturreservatsgräns

Tjäderhona.

11. Vithult

Lockar skogens dofter, myrens vidder och mat lagad över öppen eld?

I Vithults urskog väntar knotiga tallar, vidsträckta myrar och känslan av vildmark för den som vill njuta skogsluften! Invid Träholmasjön finns en utsiktsplattform som är tillgänglig med rullstol. Därifrån kan man fånga vårens ankomst genom att kika ut över alla de fåglar som anländer i takt med att isarna smälter.

Stigarna leder dig ut i reservatet

Från reservatets tre olika parkeringar utgår stigar i skiftande miljöer. I norr finns en betesmark med gamla rösen och grova lövträd. Där ligger också Bolsgölen, en liten göl som ger ett trolskt intryck. I reservatets västra del når man en tillgänglighetsanpassad utsiktsplattform och den längre stigen som leder genom mager tallskog med gamla träd. Denna stig nås även från parkeringen i öst.

Våtmarker med rikt fågelliv

Det finns tre före detta sjöar i reservatet. Sjöarna sänktes under 1930- och 40-talen för att förbättra odlingsmarkerna. Kvar finns nu våtmarker som är viktiga fågel-miljöer. Här samlas sångsvanar, tranor och tofsvipor i den första vårsolen.

Tängsjö fly – en myr med både orkidéer och myrlilja

I norra delen av reservatet ligger myren Tängsjö fly. Det är som namnet antyder en våtmark med sumpskogar och gungflyn. Här fylls försommarluften av den karaktäristiska doften av skvattram och i kärren frodas både myrlilja och jungfru marie nycklar.

Brorsmåla – omnämnd redan vid Dackefejden

Vid Brorsmåla anar man forna tiders skötsel. Här finns rester av åkermarker, ängar och nära gården vilar stora stenrösen och en vällagd stenmur. Byn finns omnämnd

redan vid Dackeupproret mot Gustav Vasa. En man från Brorsmåla uppges ha deltagit i upproret. I mitten av 1800-talet bodde det runt 80 personer i byn och såväl ängs- som åkerbruk var i full drift. Som mest slogs ängar ända ut i det som idag är de södra delarna av Andrees mosse. Man slog alltså såväl torra som blöta marker.

Ta gärna med något att grilla.

FAKTA

Skyddsår: 2014

Areal: 440 ha

Karaktär: Våtmark, skog, betesmark

Kommun: Uppvidinge

Ägare: Staten/Naturvårdsverket, Svea-skog och privata

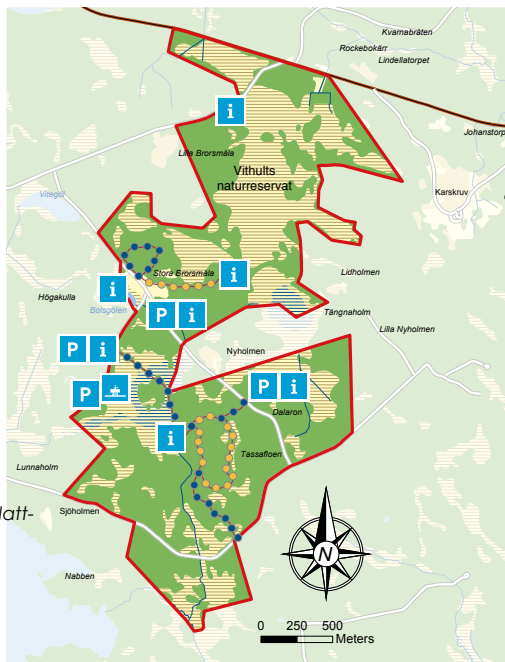
I kikaren: Tjäder, orre, järpe, sångsvan

I packningen: Kikare, sittunderlag, något att grilla

GPS N 6324935
SWEREF99 TM E 515608

Teckenförklaring

- P** Parkering **i** Information Utsiktsplattform
- Orange led 1,5 km
  - Orange led N 640 m
  - Blå led N 740 m
  - Blå led S 1,8 km
  - Naturreservatsgräns

Vildmark med stort inslag av tallar.

Trana.

12. Lunden

När man färdas genom naturreservatet Lunden hamnar man under ett tak av ekars och lindars kronor. Höjden vid korsningen Ramkvilla/Braås bjuder på fin utsikt mot Drevsjön och en förnimmelse av att det här är en plats som bär på en rik historia. Här kan man skönja gamla åkertegar, rester av torp och gårdar och rösen i ekhagmarkerna. Stora hamlade träd skvallrar om människans aktivitet tillbaka i tiden. Mer om platsens kulturhistoria kan du läsa på någon av alla de skyltar som finns i reservatet.

Eller så beger du dig på spaning efter fåglar i reservatets nya fågeltorn. Välkommen till ett reservat med plats för både natur och kultur!

Jätteekarna är flerfamiljshus

Ekarna i Lunden är mäktiga och utgör reservatets kärna. Sommartid hålls landskapet öppet av betande kor, så att hagarna inte växer igen. Många olika arter är anpassade efter ett liv i dessa öppna eklandskap. En ek kan liknas vid en rejäl skyskrapa där såväl rötterna som lövverket är bebodda! Det finns plats för alla i ekens många livsrum. I håligheterna kan fåglar, svampar och fladdermöss flytta in. Just i Lunden finns många sällsynta lavar och insekter i och på ekarna. Rödhjon är en skalbagge som kan ses krypa omkring på ekved i början av sommaren. Svampar sitter still och är lite lättare att få syn på. I Lunden kan du till exempel se ekticka på några av träden.

Artrika vägkanter

Om du strosar längs vägkanterna i Lunden har du chansen att få syn på många fjärilar och bin. Här finns insekternas favoritföda i form av åkervädd, fibblor och ärtväxter. Fjärilar som är ganska lätta att få syn på är de iögonfallande bastardsvärmarna. Det är svartfärgade fjärilar med röda fläckar på vingarna. De är stillsamma varelser som ofta sitter på åkervädd och suger nektar. Dessa ovanligt sävliga fjärilar innehåller ett gift, som gör att de inte behöver oroa sig så mycket för att bli uppätta – de bjärta

Bastardsvärmare.

färgerna signalerar tydligt för fåglar att de inte är smakliga! Det gör dem lättare att fotografera ...

Fågelmorgon i tornet

Från reservatets huvudparkering leder en väg genom betesmarken till ett rejält

FAKTA

Skyddsår: 2011

Areal: 492 ha, varav 422 ha land

Karaktär: Betesmarker, skog, vattendrag, sjö, myr

Kommun: Växjö

Ägare: Staten/Naturvårdsverket och enskild

I kikaren: Fiskgjuse, gråhäger, havsörn, lärkfalk, änder, fjärilar!

I packningen: Kikare, kängor, termos, något att grillas

GPS N 6326049
SWEREF99 TM E 496816

Teckenförklaring

- P** Parkering
- i** Information
- Utsiktstorn
- Orange led
- 4,2 km eller 2 km
- Naturreservatsgräns

Kulturlandskap bland ekar och lindar.

Reservatet bjuder på skiftande natur.

fikabord i den så kallade ”vasstugan”. Där finns en grill där man antingen kan välja att koka sitt kaffe eller grilla lite och äta i skydd under ett tak. Från platsen leder en blåmarkerad stig ut till ett näs i sjön där man kan klättra upp i ett fågeltorn och få en vid utsikt över sjön. Stigen är bitvis svårgången med mycket stenar, men väl uppe i tornet har man en vid utsikt över Drevsjön. I kikaren kan man få syn på fiskgjuse, lärkfalk, havsörn och änder av olika slag.

Promenera runt mossen i söder

Via Pigebodavägen i söder når man en helt annan miljö än ekhagmarkerna. Här finns två högmossar med vildmarkskaraktär. Runt dessa båda mossar leder spångade stigar. Du kan välja att gå den längre stigen (4,2 km) eller ta genvägen (2 km). Längs stigen kan du få syn på orre och typiska myrväxter som skvattram, hjortron och sileshår. Vid sjön finns fikabord där du kan stanna och vila och titta ut över sjön.

13. Osaby

I Osaby samverkar människor och djur för naturen. På åkrarna bedrivs ett aktivt, ekologiskt jordbruk och beteshagarna hålls öppna med hjälp av både kor och får. I maj öppnar reservatet upp lite extra, då korna under vilda skutt släpps ut i hagarna.

Välkommen till ett reservat som har något för alla, från kostläpp till juletid!

Stigarna leder dig runt

Från reservatets parkering, som ligger i nära anslutning till säteriet, finns flera stigar att välja mellan. Den gula slingan, "Hagmarks-slingan", är cirka 4 km lång och för genom hagmarker med betande djur och över reservatets brukade åkerlandskap. Längs stigen kan man titta på flera kulturhistoriska element i landskapet, såsom odlingsrösen, gamla åkertegar och resterna av ett torp. Stigen är delvis spångad. Västerut finns två

olika leder, en blåmarkerad ("Sjöslingan") och en orangemarkerad ("Hemängsslingan"). Den blå leden är drygt 2,5 km lång och leder via ekhagmarkerna vidare ner mot sjön, där skogen bär tydliga spår efter stormarna i början av 2000-talet. Vid sjön finns två bänkar där du kan pusta ut samtidigt som du kanske får syn på en storlom i vattenbrynet. Den orange slingan är kortare, drygt 1,5 km, och följer ekhagmarkerna centralt i reservatet.

Ett säteri med anor

Osaby säteri har anor från medeltiden. Första gången Osaby nämndes i skrift var på 1400-talet. Under senare tid har säteriet ägts och förvaltats av Naturskyddsföreningen.

Kungsängsliljan, försommarens skönaste blomma

I anslutning till säteriet finns en äng som blommar i sirligt ljusgult och lila under försommaren. Det är kungsängsliljan som spridit sig dit och nu har ett starkt fäste där. Dess blommor är klockformade och stora. Ursprungligen är kungsängsliljan en införd art som nu förvildat sig i naturen.

Brynmiljöer med rikt fjärilsliv

I ekhagmarkerna växer flera olika buskar som bildar bryn med rik, skir blomning under våren och försommaren. Den första att slå ut sina vita blommor mot en blå sky är slånbusken. Den har taggiga grenar, där fåglar trivs höst och vintertid. Brynmiljöerna fungerar också som en slags barnkamare för andra träd. Där kan de växa upp i skydd från betande djur, som inte gärna tar

Kungsängslilja.

FAKTA

Skyddsår: 1994

Areal: 130 ha

Karaktär: Odlingslandskap, hag- och slåttermark, löv- och barrskog, fågelområde, strandzoner

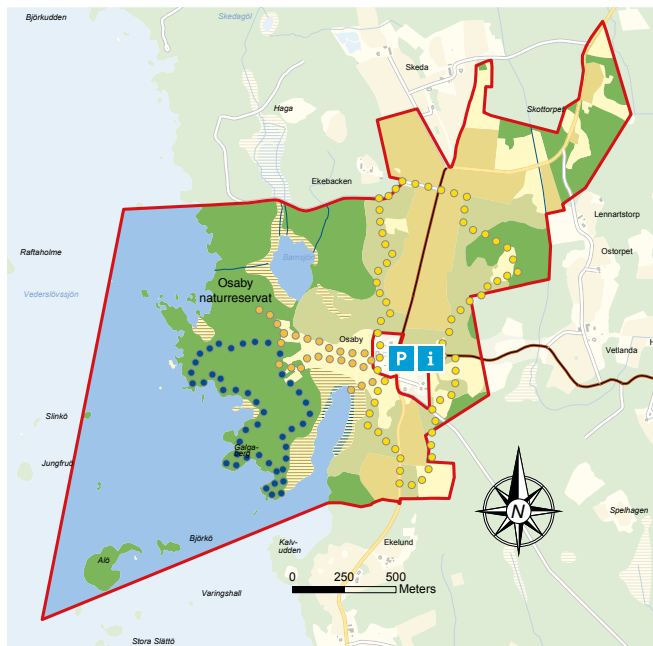
Kommun: Växjö

Ägare: Svenska Naturskyddsföreningen

I kikaren: Stortom, grå häger,

I packningen: Lätta skor, kikare, picknickkorg

GPS N 6291784
SWEREF99 TM E 486112

Teckenförklaring

Parkering

Information

Orange led 1,5 km

Gul led 4 km

Blå led 2,5 km

— Naturreservatsgräns

sig in i dessa taggiga snår. Flera olika sorters fjärilar syns ofta i brynen, till exempel nässeljärilen som är en av de tidigaste vår-fjärilarna. Just i Osaby finns också den lite sällsyntare eldsnabbvingen, som behöver rik tillgång på brynmiljöer med slån för att trivas. Du hittar den säkrast i slånpartierna vid Vederslövssjön. Bland övriga buskar märks hagtorn, nypon och benved.

Övrigt/värt att veta

I reservatet bedrivs projekt att driva upp fler ekar. Två olika hägn har satts upp där ekplantor fått hållas skyddade från betande djur. Dessa ekar blir viktiga efterföljare till de grova och gamla ekar som i övrigt finns i reservatet.

I Osaby bedrivs ekologiskt jordbruk.

14. Toftaholm

Eken har länge varit symbol för rikedom. Den har tjänat som förtroendeingivande silhuett för den som velat spara pengar. På Gustav Vasas tid förbjöds avverkning av ekar, på grund av dess värdefulla virke som skulle sparas som timmer åt flottan. När det gäller biologisk rikedom finns inget så rikt träd som eken i Sverige. Toftaholm utgör ett lysande exempel på det.

Välkommen på upptäcktsfärd i naturreservatet Toftaholm – ett synnerligen rikt eklandskap!

Naturminnesmärkta träd

I början av 1900-talet infördes skyddsformen ”naturminne”. Naturminnen bildades över särpräglade föremål i naturen. Dessa kunde utgöras av stenar, grottor, klippblock men också träd. Det var vanligt att stora och gamla ekar skyddades som naturminnen. Så även i Toftaholm. Längs den gamla vägen som utgjorde förbindelse mellan Lagan och Ljungby står i naturreservatet tre ekar och en ask som alla utmärktes som naturminnen. Det var på 1960-talet. Idag ingår träden i naturreservatet och är istället skyddade på så vis.

Läderbaggen – en eremit i ekens håligheter

Eken kan liknas vid ett ekosystem, med alla de livsmiljöer den erbjuder åt andra arter. Från källarplan till toppvåning finns rum för många invånare. Olika larver av insekter lever i ekens rötter. I barkspringorna på gamla, grova ekar frodas lavar och svampar. I lövverket trivs fjärilar av olika slag och i trädets håligheter kan både svampar, ugglor och insekter flytta in. Grenarna är ofta täckta av mossor. En av de något mer dolda hyresgästerna är läderbaggen, en aprikosdoftande skalbagge som lever ett undanskymt liv i ekens inre. Läderbaggen har som flertalet andra skalbaggar en lång utvecklingstid, det vill säga den lever som larv i flera år innan den genomgår förvandling i puppa och kokong till fullbildad. Som

Oxtungssvamp.

larv lever den i stora håligheter av främst ek, där den äter friskt av veden. Spillning efter larver kan lätt spåras, genom de pellets-liknande ekskrementer den lämnar efter sig. För att läderbaggen ska trivas riktigt bra krävs det att det finns stora mängder ”mulm” i trädet. Mulm består av vedmjöl, gnagresten från andra invånare i trädet och spillning från fåglar. Som fullbildad skalbagge rör sig läderbaggen inga större sträckor. Den är ovanligt hemtam och rör sig ogärna mer än 200 meter från hemmet. Därför har den fått ett eremitklingande latinskt namn, *Osmoderma eremita*. Man ska ha lite tur för att få syn på denna väldoftande enstöring!

Vi finns också här

Utöver läderbaggen finns det flera andra vedlevande skalbaggar i Toftaholm. En av dem är den sällsynta svarta guldbaggen,

FAKTA

Skyddsår: 1996

Areal: 32 ha

Karaktär: Betesmarker med gamla ekar

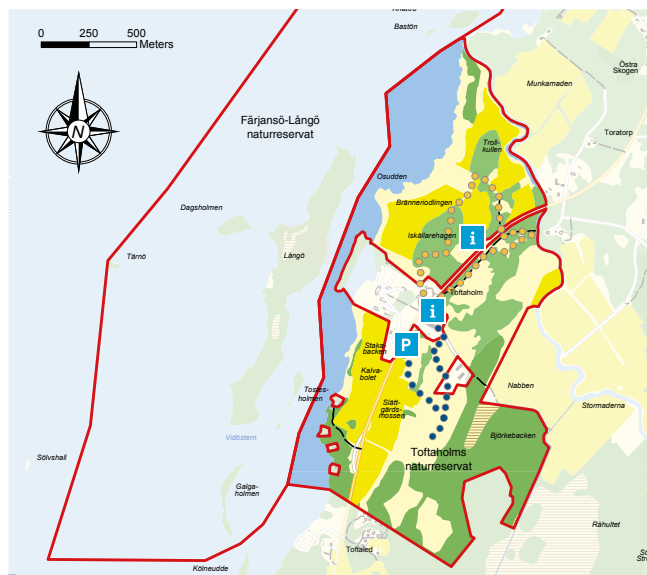
Kommun: Ljungby

Ägare: Staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Kattuggla

I packningen: Lätta skor, kikare, lupp

GPS N 6320691
SWEREF99 TM E 440242

Teckenförklaring

Parkering

Information

Orange led 2,2 km

Blå led 1,2 km

Naturreservatsgräns

som lever i liggande döda ekar. Bland trädlevande svampar finns både den sällsynta saffransticken liksom oxtungssvamp och svavelticka. På ekarnas bark finns ett myller av olika arter lavar, bland annat sotlav, gul-pudrad spiklav och mer sällsynta arter som gammelekslav. Kattugglan kan höras hoa under tidiga vårvällar.

På vandring längs stigen och genom tiden

I reservatets centrala delar finns en orange-markerad stig, cirka 2,2 km lång. Den leder förbi mäktiga jätteträd, som först skyddades som naturminnen. Längs stigen finns flera kulturspår, som den gamla vägen mellan Lagan och Ljungby, liksom hamlade träd och fossil åkermark. I reservatets södra delar finns en blåmarkerad kulturstig, cirka 1,2 km lång, som för genom kulturpräglade landskap med rösen och hamlade träd. Längs stigen har man också utsikt över sjön Vidöstern och dess strandängar.

Läderbagge.

15. Tikaskruv

I mörkaste skogar i sydöstra Kronoberg öppnar sig plötsligt en lucka. Där finner vi byn Tikaskruv och naturreservatet med samma namn. Gården Tikaskruv är en ensamgård med byarna Ulvaskog och Karlsmåla som närmaste grannar. I de tidigare granplanteringarna som dominerade vissa delar av reservatet, har nu ståtliga ekar huggits fram. Dessa minner om tider då landskapet såg annorlunda ut. Välkommen att själv ta dig en titt!

Raritet i ekarnas inre

Inträngda i det som tidigare var granplantering stod några av reservatets mäktigaste ekar. Under senare år har ekarna fått mer plats i takt med att granplanteringarna huggits ner. De är grova, ihåliga och har partier med kala fläckar; multnande ved. Dessa miljöer i miniatyr erbjuder livsrum åt flertalet arter skalbaggar såväl som andra insekter, mossor, svampar och lavar. En av de mer sällsynta är ädelguldbaggen, som hittats just här. Den har bjärt gröna täckvingar och kan med lite tur ses flyga varma dagar i juli månad.

Hagmarker med lundflora

I hagmarkerna som omger gården är jordmånen rik. Under hasselbuketter skjuter vätterosen upp när vårsolen tinat marken. Det är en saprofytisk växt som saknar klorofyll. Den lever i symbios med hassel och får kolnäring den vägen. Andra växter du kan hitta under våren i området är gullviva, vårärt och gullpudra. Sommartid blommar ängsvädd och svinrot längs vägkanterna.

Hur kommer det se ut här om 100 år?

På senare tid har omfattande restaureringar genomförts i reservatet. Tåta granodlingar, som planterades omkring år 1978, har huggits ner för att gynna solälskande, grova ekar och dess invånare. De grova ekar som doldes i granplanteringarna utgör en rest av ett tidigare mer ekdominerat landskap. 1800-talets bönder tyckte illa om de ekar

Eken prioriteras i Tikaskruv.

som växte i ängsmarkerna, då de skuggade gräset och gav sämre höskördar, men då de tillhörde Kronan fanns fram till 1830-talet ett förbud att avverka dem. På diverse underfundiga sätt gjorde bönderna istället vad de kunde för att åsamka ekarna skada. Ett sätt var att elda ris invid ekarnas stammar. Mången ek har blivit tilltufsad under årens lopp och kanske kan du ana dessa skador när du ser dig om i reservatet. De ekar som finns i reservatet idag kommer att överleva de flesta av oss. Med tiden kommer gräsväxten att tillta och fler lövträd får chansen att växa upp i de ljusöppna miljöerna. Kanske bildas ett mer lövdominerat betat skogsområde, likt det som fanns här för några tusen år sedan. Våra efterlevande får se.

FAKTA

Skyddsår: 2010

Areal: 15,3 ha

Karaktär: Hagmark med äldre ekar. Det finns inga anlagda stigar i reservatet, men du är välkommen att strosa fritt i hagmarker och längs vägarna, så länge du inte stör djuren eller skadar naturen.

Kommun: Lessebo

Ägare: Sveaskog AB

I kikaren: Ädelguldbagge (med viss tur)

I packningen: Flora, picknick-korg

GPS N 6296962
SWEREF99 TM E 529356

Teckenförklaring

Information

Naturreservatsgräns

Gullviva.

I reservatet finns öppna hagmarker.

16. Agnäs

I Agnäs sveper ljuset från sjön Åsnen in bokskogen och stränderna i ett särpräglat skimmer. I reservatet finns dessutom stora naturvärden att beskåda. Här finns grova ekar, gamla bokar, Smålands egen landskapssvamp och inte minst en lavflora som är unik för södra Sverige.

Välkommen att utforska årstidernas växlingar i en sann naturpärla vägg i vägg med nationalparken!

Koralltaggsvamp – Smålands egen landskapssvamp

Som gräddvita korallrev i miniformat tar Smålands landskapssvamp, koralltaggsvampen, form i bokskogen om hösten. Från den ena dagen till den andra är den plötsligt där. Den växer på bok, i synnerhet liggande döda stammar. Flera fruktkroppar kan växa på ett träd. De är alltifrån små gräddvita bollar till större sammanhängande sjökar. På nära håll kan man se dess ”tänder”, som bygger upp själva svampen.

Koralltaggsvamp.

En ovanligt rik lavflora i södra Sverige

I skogarna runt Åsnen råder ett speciellt klimat. Fukten från sjön erbjuder miljöer som lavar, mossor och svampar trivs i. På gamla träd, som man kan hitta i Agnäs, frodas lavarna. Här finns några rariteter som är unika sett i ett nationellt perspektiv, bland annat dalmatinerfläcken, en lav som med sina små svarta fruktkroppar växer på små barkflagor av riktigt gamla och grova ekar. Här finns också bokvårtlav, lunglav och rosa lundlav, som växer på bok. Glöm inte luppen om du ger dig ut.

Dalmatinerfläck.

Grova ekar i bokskogen

Agnäs är i synnerhet känt för sin bokskog, men inne bland bokarna gömmer sig också andra spektakulära träd. Grova ekar, som är flera hundra år gamla, rymmer boplatser för skogsduva, kattuggla, lavar, insekter, svampar och fladdermöss. En av jätteekarna, som finns längs vägen som leder dig runt i reservatet, är nu så gammal att den fallit till marken. I dess mulm, ”vedmjöl”, kan livet

FAKTA

Skyddsår: 1996

Areal: 264,4 ha

Karaktär: Lövskog

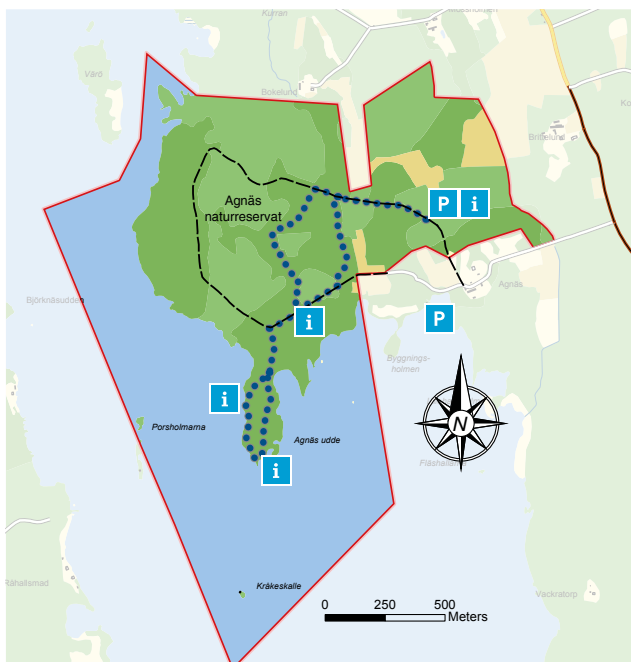
Kommun: Alvesta

Ägare: Staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Havsörn, storlom, fiskgjuse, fisktärna

I packningen: Kikare, lupp, kamera

GPS
SWEREF99 TM
N 6281876
E 478320

Teckenförklaring

- P** Parkering
i Information
● ● ● Blå led 2,9 km
— Naturservatsgräns

fortgå i ännu många år, där skalbaggar och larver finner utrymme.

Upptäck sjöns fågelliv från strandkanten

I Agnäs finns stigar som följer vattenbrynet. Här och var ligger små klippor och stenar där du kan slå dig ner med kikaren. Kanske får du syn på någon av Åsnens karaktärsfåglar havsörn, storlom eller fiskgjuse? Eller rentav uttern, som ibland passar på att rasta på klippan vid västsidan av Agnäs udde! Andra arter som kan hamna i blickfånget vid sjön är fisktärna och salskrake. Inne i skogen kan du se och höra flugsnappare, skogsduva, kattuggla och stenkärr.

Fisktärna.

17. Hackekvarn

I Hackekvarn är naturen lika variationsrik som färgpaletten på ett staffli. Färgerna går i blått, skiraste grönt och äppelblomsrosa! Välkommen till ett naturreservat som hyser såväl insjöns blå vatten, ädellövskogens ljusa grönska liksom en av länets unika ängsfruktodlingar.

Ädellövskogen invid sjön Åsnen och Mörrumsån

De ädellövskogar som breder ut sig längs Mörrumsåns vatten utgör reservatets kärna. Här växer en blandning av lind, bok, ask och alm, som bildar ett skirt vårgrönt tak under vår och försommar. Artrikedomen är stor. På träden växer lunglav och andra lavar liksom mossor som fällmossa och guldlockmossa. Två stigar leder genom bokskogen i reservatets västra delar. En annan, gulmarkerad stig, löper ned till vattnet genom den gamla igenplanterade gårdsmiljön Östra Elmehult, där torpgrunderna tittar fram bland nedfallna askar.

Ängsfruktodlingen

Invid Åsnens strand finns en av länets ängsfruktodlingar som ännu är i bruk. Bruket att anlägga äppelträd på ängsmark är typiskt för södra Kronoberg, i de delar av

Tingsryds kommun där Hackekvarn ligger. Äppelträden beskärs under hösten för att ge mesta möjliga frukt. Marken de växer på brukas som äng, vilket innebär att de fagas på våren och slås antingen med lie eller med slätterbalk på sommaren. Att vistas i Åsnenområdets äppelrika miljöer under vår och försommar är en fröjd för ögat.

Hagmarker med brynmiljöer

Centralt i reservatet kan du också bekanta dig med den typiska småländska hagmarken. Här finns nötkreatur som vårdar landskapet vår och sommartid. Buskar som slån, hagtorn och nypon bildar bryn där fjärilar och andra insekter trivs. Den kritvita slånblomningen tidigt om våren drar till sig diverse nektartörstande fjärilar som just vaknat: till exempel nässelfjäril, körsbärsfuks och citronfjäril. På senvåren dyker gullvivorna upp och när sommaren nalkas

FAKTA

Skyddsår: 2012, 2016

Areal: 210 ha

Karaktär: Bokskog

Kommun: Tingsryd

Ägare: Naturvårdsverket

I kikaren: Havsörn, gråhäger, simänder

I packningen: Vattenkikare, häv, kamera, picknickfilt

Teckenförklaring

Parkering

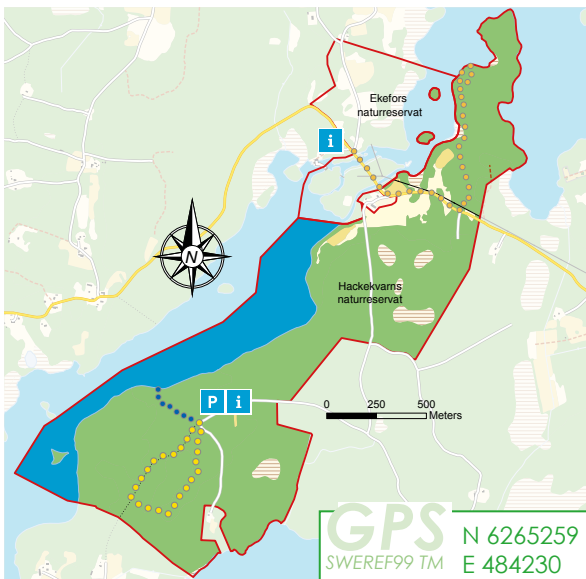
Information

Orange led 1,7 km

Gul led 1,3 km

Blå led 300 m

Naturresevatsgräns

finner du orkidén jungfru marie nycklar i betesmarkerna.

Rikt liv även under vattnets yta

Vad som är mindre känt och dit ditt öga kanske aldrig når är det artrika livet under vattnets yta! Med en vattenkikare som hjälp har du dock goda möjligheter att bekanta

dig med musslor, sländor, dykarskalbaggar och andra akvatiska invånare! Just i Hackedvarn finns den sällsynta och fridlysta flodpärlmusslan. Den behöver strömmande vatten med grusiga bottenar, något som Mörrumsån kan erbjuda. Restaureringsprojekt pågår längs flera sträckor av ån, bland annat här i Hackedvarn.

18. Brotorpabäck

Under våren breder bokskogen i Brotorpabäck ut sig över mattor av vitsippor och blåsippor. Vatten sipprar fram ur kärr och källflöden och skapar miljöer där många olika sorters ormbunkar, mossor och kärlväxter frodas. I den döda veden finns ett myller av insekter och svampar. Välkommen till ett reservat där luften är full av syre och skogen är full av liv!

Alkärre och sumpskogar

I reservatets södra delar ligger Martakärret. Här växer klibbalar på stora socklar över vattenfyllda källsprång. I källorna finns en värld av mossor att upptäcka för den med lupp eller förstoringsglas. I det mineralrika vattnet trivs många sällsynta, lite mer krävande, arter av mossor. En av dem är dunmossan, en liten doldis bland mossorna. I sumpskogarna växer strutbräken, majbräken och andra ormbunkar som kan föra tankarna till mer urtida skogar. Den jämna luftfuktigheten i dessa miljöer blir ett mecka för en mängd olika arter. Och visst är luften ganska skön att andas även för oss människor?

Bokskogen

I bokskogen i Brotorpabäck växer en del riktigt gamla träd. Där trivs arter som lunglav liksom andra lavar och mossor som klär in trädens stammar i grönt. Bokfjädermossan är en mossa som löper ut från stammen på ett lite ”nyfiket” sätt. Den finns bara på platser där skog funnits under lång tid, där luftfuktigheten är hög och träden gamla, som här i Brotorpabäck. I de här mångformiga skogarna sjuder också fågellivet. Här finns till exempel både mindre flugsnappare, bivråk, stenknäck och mindre hackspett.

Dunmossa

I de översilade kärren kan man efter en stunds spaning få syn på en liten doldis och raritet bland mossorna, dunmossan. Den breder ut sig på marken i platta sjuk

och bildar en mjuk matta i skydd av träden. Mossan är ljus grönfärgad och kan skifta i brunaktiga toner. Den kan vara lite svår att upptäcka, men när man väl fått syn på den stannar den kvar i minnet.

Gullpudra

Innan skogen blivit vågrön börjar gullpudrans blomning i gulgröna nyanser. Gullpudra växer i källpåverkad mark, i alsumpskogar och kärr. ”Där gullpudra växer finns det vatten”, skrev August Strindberg och förr i tiden var det många som sökte sig till platser där gullpudra växte för att hitta det bästa stället att gräva en brunn. Här i Brotorpabäck kan du nog hitta flera sådana platser.

Blåsippa.

FAKTA

Skyddsår: 2010

Areal: 51,4 ha

Karaktär: Ädellövskog,
sumpskog

Kommun: Alvesta

I kikaren: Mindre flugsnap-
pare, stenknäck, mindre
hackspett

I packningen: Bra skor (ev
stövlar), lupp, picknickorg

GPS
SWEREF99 TM N 6320393
E 460567

Teckenförklaring

i Information **P** Parkering

Orange led 2,6 km

Blå led 200 m

— Naturreservatsgräns

Martakärret.

Stor revmossa.

19–25. Reservaten runt Möckeln

19. Taxås

En av länets bästa utsiktsplatser finns i naturreservatet Taxås, på toppen av Taxås klint! Reservatet rymmer utöver utsikten också vattenmiljöer, öppna betesmarker och hamlade träd. Vid något av de rejäla borden kan du slå dig ner och fika. Högst upp på klinten får man en vid utsikt över trädtopparna och sjön Möckeln. Välkommen till reservatet där du kan leka med känslan att vara fågel för en dag!

Vid infarten finns en parkering med fikabord. Därifrån leder en blåmarkerad stig (totalt 2 km) som för till utsikten. Stigen kantas av ädellövträd och hallonsnår.

Vill du också utforska de betade hagmarkerna ska du bege dig längre söderut. I dessa delar av Taxås är svampfungan rik, med flera arter som i övrigt är ovanliga i Kronobergs län, bland annat vedlavklubba och sydlig sotticka. Där finns en stig (orangemarkerad), som är cirka 2 km lång att gå. Även där finns fikabord för den som vill sitta ner en stund.

FAKTA

Skyddsår: 1994

Areal: 117 ha

Karaktär: Ädellövskog, betesmark

Kommun: Älmhult

Ägare: Enskilda

I kikaren: Fiskgjuse, mindre hackspett, mindre flugsnappare

I packningen: Kikare, kamera, vattenflaska

Ängsmark med hamlade träd.

Betade hagmarker i söder.

20. Kronan

I naturreservatet Kronan kan det kännas som att det gröna är grönnare än någon annanstans. Högre ekar, avenbokar, almar och lönnar bildar en grön oas på åsen som ligger på ett av näsen i Möckeln. På våren täcks marken av vitsippor, vårärt och blåsippor. Längs trädstammar klättrar mossor och lavar, till exempel den frodiga lunglaven som lyser friskt under regnvåta dagar.

Kan regnskogen förnimmas i Småland? Välkommen att skaffa dig din egen uppfattning!

Hemligheten bakom grönskan står att finna i marken, som består av grönsten. Grönsten är ett samlingsnamn för basiska bergarter. Dessa läcker ut mineraler i jorden, vilket bäddar för en rik flora.

Vid reservatets entré leder en stig ut i grönskan uppe på åsen. Därifrån kan du på våren utforska lundfloran och på hösten ta del av färgprakten från en ovanligt rik svampunga!

FAKTA

Skyddsår: 1985

Areal: 9 ha

Karaktär: Ädellövskog, grönstenshöjd

Kommun: Älmhult

Ägare: Enskilda

I kikaren: Stenknäck, mindre flugsnappare

I packningen: Flora, kikare

Frodig grönska på mark av grönsten.

21. Möckelsnäs

Naturreservatet Möckelsnäs utgörs av ädellövskogen längst ut på udden, invid naturreservatet Kronan. Längst söderut finns en öppen ekhagmark. I dagsläget finns inga stigar i området, men du är välkommen att vandra din egen väg genom detta grönskande reservat! Tänk på att inte störa betande djur.

I reservatet har åtgärder utförts för att föråldra ekarna, göra dem äldre än de är. Det går under begreppet veteranisering och innebär att man med såg och yxa ringbärkar, fläker grenar och skapar håligheter. Strukturerna som då bildas gynnar vedlevande insekter och svampar.

FAKTA

Skyddsår: 2014

Areal: 13,2 ha

Karaktär: Ädellövskog, strandskog

Kommun: Älmhult

Ägare: Enskilda

I kikaren: Storlom och havsörn

I packningen: Fikakorg

Ädellövskog i Möckelsnäs.

22. Ramsåshuvud

När det är vår kanske du vill se i vilka backar blåsippona står! Ramsåshuvud är ett säkert kort. Hit tar du dig förslagsvis i skiftet mars–april, då den blå blomningen är som rikast. Inramat av hamlade lindar och frodiga skogar bjuder den blå mattan in dig att njuta av reservatets blomsterprakt!

På blåsippskullen blommar det som mest

Centralt i reservatet ligger Blåsippskullen. Runt om den går olika stigar, varav den blå följer blåsippsstråken. Den är cirka en halv km lång att gå. En något längre stig (orangemarkerad) för ner mot sjön och följer sjökanten. Den gula slingan löper över reservatets branter, där du kan kika närmre på reservatets alla ädellövträd.

Badplats vid Möckelns strand

Från den blå stigen finns möjlighet att ta sig ner till en badplats och ta ett dopp i Möckeln. Badplatsen är ett kärt utflyktsmål sommartid. Vill man avstå Möckelns svalkande vatten duger det fint att slå upp termosen vid fikabordet!

Ett småbrutet odlingslandskap

I Ramsåshuvud har marken utnyttjats av

människor under lång tid. Här finns gamla åkermarker och ängsrester, där nu lövskog med stora, tidigare hamlade, träd breder ut sig. Spår av terrassodlingar syns som små avskilda höjder i de öppna ytorna.

Eldorado för fladdermöss

De många och skiftande biotoperna i Ramsåshuvud erbjuder ett rikt smörgåsbord för fladdermöss. Skiftningarna som uppstår i mötet mellan slutna lövskog, bryn och öppna gläntor skapar varierande mikroklimat som gynnar en mångfald av insekter. Där det finns gott om insekter finns det också fladdermöss. De stora, ihålliga och före detta hamlade träden fungerar som boplatser för fladdermössen. Bland de arter fladdermöss man kan träffa på i Ramsåshuvud finns nordisk fladdermus, dammfladdermus och dvärgfladdermus.

FAKTA

Skyddsår: 2007

Areal: 266 ha

Karaktär: Lövskog, odlingslandskap, öar, vatten

Kommun: Ljungby

Ägare: Enskilda och staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Fladdermöss (i skymningen), skogsduva, fiskgjuse, storlom

I packningen: Baddräkt, kikare, termos

Dvärgfladdermössen trivs i Ramsåshuvud.

Reservaten runt Möckeln

23. Östra Tångarne

Östra Tångarne rymmer något av allt det man kan uppleva på en vandring i sjön Möckelns närhet. Frodiga blandlövskogar med ädel-lövträd och död ved, fågelsång, betande kor, utsikt över sjön Möckeln och kulturminnen i form av vällagda stenmurar. För den botaniskt intresserade finns även chansen att få syn på länets blåaste blomma, klockgentianan, i reservatet!

Stigar i frodig blandädel-lövskog

Från parkeringsplatsen i öster leder en orangemarkerad stig genom reservatet. Du kan välja att gå två slingor, den ena är något längre (drygt 2 km), medan den andra är lite kortare. Leden tar dig med till lövskogar där alla möjliga träd tycks vilja växa sida vid sida. Här finns grova aspar, lindar, lönn och ek såväl som gran. Flera av träden är gamla och många av dem ligger omkullvälda, över-täckta av lager av grönskande mossor.

Viste för vedsvampar

På en del liggande granar kan man hitta en orange lysande svamp om hösten. Det är brandticken, en art som gärna växer på liggande död ved. På högstubbar av björk kan man hitta den karakteristiska fnöskticken,

Kurragömma bland björkar.

Fnöskticka.

FAKTA

Skyddsår: 2015

Areal: 216,2 ha varav land 98,7 ha och vatten 117,5 ha

Karaktär: Ädellövskog, lövsumpskog, slåttermad och betesmark

Kommun: Älmhult

Ägare: Staten (Naturvårdsverket) samt enskilda

I kikaren: Mindre hackspett, större hackspett, gröngöling och spillkråka

I packningen: Kikare, sköna skor

det är en gråfärgad ticka med välvd ”hatt”, som för tankarna till en hästsko i formen. På flera av granarna växer det åter andra tickor, till exempel klibbticken, som du lätt känner igen med dess orangefärgade nederkant. På unga exemplar av svampen hänger klibbiga droppar på undersidan, något som gett tickan dess namn. I Östra Tångarne har du verkligen chansen att få bekanta dig med en lövskog i naturlig dynamik! Kanske en och annan björk också bjuder in till kurragömmalekar i det gröna?

24. Höö

Högsommarens dagar surrar och flaxar det längs vägkanterna i natursköna Höö. Ängsfloran breder ut sig längs grusvägen och bjuder in till nektarkalas för en mängd olika fjärilar och bin. Gulmåra, prästkragar och vädsklint skapar färgglada vyer. Blir även du fikasugen? Slå dig ner vid något av borden eller packa korgen och ge dig ut längs reservatets strövstigar.

Reservat med rik natur

Det är en mäktig naturupplevelse att ta vägen mellan öarna Kråkö och Höö. På bron får man närkontakt med vattnet, där man har chansen att få syn på jagande havsörn. När man anlänt till reservatet finns flera stigar att välja att gå. I den norra delen av reservatet finns en blå och delvis gulmarkerad led att vandra. Här förs man fram i kuperad terräng med utsikt över såväl betesmarker som slätterängar. Här betar fåren och korna. I hagarna finns stora mäktiga träd. Almarna är bland de grövsta i länet och hyser en ovanligt rik lavflora.

Lavrika träd och artrika välganter

För den som har luppen med sig finns möjligheten att kika på almlav, och flera andra arter som växer på trädens stammar. Längre söderut i reservatet finns en

Slättergräsfjäril på vädsklint.

blåmarkerad stig som också den för genom hagmarker och förbi slätterängar. Här har du också chansen att bekanta dig med välgantens flora! Gulmåra, vädsklint, åker-vädd, blåklockor och prästkrage bildar en färgrik palett sköna sommardagar. I dessa blomsterbäddar frodas också fjärilslivet. Här kan du få syn på såväl gräsfjärilar av olika slag som de mer färgglada bastardsvärmarna och den metallglänsande ängs-metallvingen.

Fladdermöss och ängssvampar

Reservatets rika trädmiljöer, i kombination med närheten till vatten, bereder också rum för en mängd fladdermöss. På Höö finns drygt tio arter fladdermöss, vilket är ovanligt mycket. I sällskap av den rika ängsfloran frodas också svamparna. Höö är ett eldorado för ängssvampar, med fler än 20 olika arter ängsvaxskivlingar.

FAKTA

Skyddsår: 1969

Areal: 366 ha, varav landareal 107 ha

Karaktär: Åker, äng, hagmark, lövskog

Kommun: Älmhult

Ägare: Enskilda

I kikaren: Havsörn, bastardsvärmare, vädssandbi

I packningen: Picknickkorg, kikare, lupp, picknickfilt

25. Linnés Råshult, kulturresevat

I kulturresevatet Linnés Råshult kan du bekanta dig med allt det som blomsterkungen Carl von Linné från Småland var så betagen av. Blommor i mängder av färger och uttryck. Kanske träffar du också Linné i egen hög person! Sommartid bjuds dagliga guidningar där man kan få höra det mesta om hans gärning i blommornas fascinerande värld.

Väljer du att på egen hand ta dig runt i resevatet finns det en orangemarkerad stig som leder dig från resevatets huvudentré. Du utgår från en miljö där trädgården skapats i 1700-talsanda, med humlestötar och medicinalväxter i odlingarna. Stigen tar dig genom slätterängar där du kan få se såväl orkidéer som andra ängsväxter. Jungfrumarie nycklar, grönavit nattviol, slättergubbe, sommarfibbla, jungfrulin, åkervädd och ängsvädd med många fler gör dig sällskap på denna blomsterfärd. Du kommer också att få se rösen, rester av åkrar och hamlade

träd; allt tecken på att människor verkat i området under lång tid. Skulle du vilja göra en avstickare till det närbelägna resevatet Stenbrohult, kan du via en gulmarkerad led välja att vika av från den orange leden.

Promenaden avslutar du kanske i kulturresevatets café, som bjuder säsongsanpassad meny med allt vad trädgården har att erbjuda hela sommaren.

Slätteräng i Råshult.

26. Våraskröv

Naturreseptatet Våraskrur rymmer ett Småland i miniatyr! Här möts du av blomrika ängar, odlingsrösen och stora knotiga ekar, såväl som suset från barrskogen och vattenblänket i reservatets egen sjö. Längs grusvägen väntar ett gammalt torp med faluröda väggar och vita knutar. I Våraskrur finns också länet's största förekomst av orkidén Adam och Eva. Välkommen på upptäcktsfärd i naturskön Smålands-idyll!

Karakteristisk orkidé

I början av sommaren, innan ängens alla blommor slagit ut, börjar orkidén Adam och Eva sin praktfulla blomning. Det är en ganska lågvuxen orkidé som har antingen lilalröda eller ljusa gula blommor. Liksom alla andra orkidéer är den fridlyst. Att se den blomma är en sann naturupplevelse.

Marker med lång historik av slåtter

I Våraskrur är ängsmarkerna utbredda. Markerna finns omnämnda redan under Gustav Vasas tid, i den så kallade jordeboken. Såväl ängarna på fastmarken som våtmarkerna runt sjön slogs för att ta tillvara vinterfoder åt gårdens djur. Med tiden arrenderades gården ut till olika brukare. Den sista arrendatorn var verksam ända in på 1940-talet, då han till slut övergav gården. Sedan 1970-talet har området skyddats, först som naturminne och senare som naturreseptat. Hävden har återupptagits och idag är slåtterängarna i Våraskrur några av de största i länet.

Naturvärden i brandens spår

Sommaren 2015 brändes barrskogen i Våraskrur. Det har satt sin prägel på skogens utseende och lämnar efter sig speciella förutsättningar för både växt- och djurliv. Många olika arter är beroende av att det brinner i skogen med jämna mellanrum. En av dem är brandnävan, en lilablommande växt som är helt anpassad till skogsbrand. Den och flera andra brandgynnade växter

har vi chansen att få se i reservatets skogar framöver.

I ängen trivs blommor, svampar och insekter

Den långa traditionen av slåtter i Våraskrur har lett till en rik flora i ängarna. Här blommor runt midsommartid långt fler än sju sorters blommor. Här finns bland mycket annat orkidén jungfru marie nycklar, slåttergubbe, ängsvädd, mandelblom

Adam och Eva.

FAKTA

Skyddsår: 1959, beslut och skötselplan reviderade 2010

Areal: 78 ha

Karaktär: Odlingslandskap, natur-betesmark, äng

Kommun: Uppvidinge

Ägare: Naturvårdsverket

I kikaren: Tjäder, fjärilar

I packningen: Picknickkorg

GPS
SWEREF99 TM
N 6321187
E 527427

Teckenförklaring

Parkering

Information

Orange led 2,9 km

Blå led 740 m

Röd led 530 m

Naturreservatsgräns

Barskogen brändes sommaren 2015.

Hagtorsfjäril på jungfru marie nycklar.

och kattfot. I fuktigare partier blommar granspira under försommaren. Fjärilarna stortrivs i det nektarhav som blommorna erbjuder. När blomprakten lagt sig under

hösten dyker andra färgglada organismer upp, ängssvamparna. Här finns bland annat ängsvaxskivling, scharlakansvaxskivling och praktvaxskivling.

27. Libbhults ängar

Utmed backkrönte landskap, i lövskogsrika miljöer ligger naturreservatet Libbhults ängar. Här breder jätteekarna ut sig i hagmarkerna och blomningen som varar från våren till sensommaren är en fröjd för ögat. Smörbollar, granspira och jungfru marie nycklar hör till reservatets karaktärsväxter. Här kan du vandra längs markerade stigar eller bara slå dig ner vid något av fikaborden och låta dig omfamnas av grönskan. Ett alternativ är också att gå den längre "Vildmarksleden" och passa på att besöka reservatet den vägen.

Ängabollar, daldockor, smörbollar – kärt barn har många namn

Ett av reservatets landmärken är fagert blommande smörbollar. Det är en ranunkelväxt som har rent smörgula blommor, därav dess namn. Den trivs i "rikare" miljöer, där vattnet är rikt på mineraler. Förutom i fuktängar som den som finns i Libbhults ängar, finns den här växten främst i fjällvärlden. På försommaren kan du se dess smörgula blommor i reservatets norra äng.

En av länets bästa lokaler för ängssvampar

I Libbhults ängar finns en av länets bästa växtplatser för ängssvampar. När slåttern är färdig och höet bärgats skjuter färgglada fruktkroppar ur jorden. Här finns allt från gultonade svampar till bjärt lila och röda skönheter såsom lila vaxskivling, praktvaxskivling och scharlakansvaxskivling. Ängssvamparna är liksom ängens växter beroende av att gräset slås av och förs bort, vilket leder till att marken utmagras.

Grova och hamlade träd i ängarnas landskap

I Libbhults ängar finns många grova och gamla träd. En del av dem är dessutom hamlade. Om du tittar närmre på någon av lindarna så kan du se att grenarna kan vara riktade tvärt upp mot skyn. De visar spår av tidigare beskärning. Löv från lind var ett digert tillskott till djurens vinterfoder och var tidigare ett utbrett sätt att sköta träden.

Träd som hamlats blir ofta mycket gamla då de minskar i omfång och bättre klarar kraftiga vindar. I dess håligheter kan kattuggla och andra fåglar, fladdermöss och insekter flytta in.

Ljunghed under utbredning

Vissa delar av Libbhults ängar präglas av hedartade partier. Här är torrmarksfloran mer utbredd med arter som slättergubbe, kattfot, stagg och liten blåklocka. Genom kontrollerade naturvårdsbränningar hålls denna naturtyp levande även idag.

Smörbollar frodas i Libbhults ängar.

FAKTA

Skyddsår: 1971, utökning 2005

Areal: 73,5 ha

Karaktär: Slätteräng, naturbetesmark, odlingslandskap

Kommun: Uppvidinge

Ägare: Staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Stare, grönköling, buskskvätta

I packningen: Picknickorg

Teckenförklaring

Parkering

Information

Gul led 2,6 km

Röd led 1,7 km

Röd led 1,7 km

Naturreservatsgräns

GPS N 6333595
SWEREF99 TM E 505869

Granspira.

Scharlakansvaxskivling.

28. Lövsjö ängar

Som en oas i den brukade tallskogen, inramat av grusvägar och tallmoar, döljer sig naturreservatet Lövsjö ängar. Här öppnar marken upp sig, grova ekar reser sig mot skyn och slåtterängar står i full blom under sommaren. Här finner du ängsladan som minner om vår historia och de som brukat jorden här innan oss. I hagarna ut mot skogen och myren betar korna, precis som förr. Välkommen till ett reservat där våra förfäder har satt prägeln på landskapet!

Biparadis i slåtterängen

En av de växter du kan hitta här är åkervädden, en ljus rosablommande växt. Den är omtyckt av flera olika insekter, både fjärilar och bin. Ett av dessa bin, vädssandbiet, söker sin föda enbart på åkervädd. Där samlar den pollen och fyller byxbenen med rosa ”säckar”. Om du kikar efter dessa bin i ängen är det mycket möjligt att du får syn på ett av dem! En som är lite mer sällsynt är ett bi som in sin tur parasiterar på vädssandbiet. Det är vädsgökbiet, som lägger sina ägg, likt en gök, i vädssandbiets bo. För att vädsgökbiet ska finnas krävs alltså både åkervädd och vädssandbin! Fascinerande, eller hur? Börja med att titta på en åkervädd och se vad som dyker upp!

På vandring genom blomsterängen

Ängsstigen för dig genom ekhagar och ängens blomrika miljöer. Här finns till exempel den karaktäristiskt gula slåttergubben, lilablommande ängsvädd, prästkragar, blåklockor, jungfrulin, solvändor och vädsklint. Här och där sprider grönvit nattviol ut sig. Ut mot kärret i väster växer mängder med jungfru marie nycklar, och vissa år kan man också hitta den lite spädare orkidén brudsporre här. Tänk dock på att hålla dig längs stigen för att inte skada florant!

Träd med historia

I Lövsjö ängar växer några riktigt grova ekar. En del av dem är ihåliga, andra döda. Visste du att en ek kan bli uppåt ett tusen

år gammal? Det kan vara hisnande att tänka sig att när en ek är medelålders är den alltså runt 500 år. Ekarna i Lövsjö ängar är troligen runt 300–400 år gamla, det vill säga fortfarande i sin ungdom. På gamla träd frodas en flora i miniatyr. På den skrovliga barken växer lavar, mossor och svampar. En typisk art är sotlaven, som du kan se om du går riktigt nära någon av de stora ekarna. Den har svarta fruktkroppar som ”sotar av sig” om man vidrör dem.

Brudsporre.

FAKTA

Skyddsår: 1996

Areal: 18 ha

Karaktär: Äng, naturbetesmark, odlingslandskap

Kommun: Lessebo

Ägare: Staten/Sveaskog

I kikaren: Vädssandbi, gräsfjärilar, humlor

I packningen: Picknickfilt, picknickkorg

GPS N 6299109
SWEREF99 TM E 528635

Teckenförklaring

Parkering

Information

Blå led 1 km

Naturreservatsgräns

Åkervädd.

29. Målaskogsberg

Målaskogsberg rymmer en av länets artrikaste slätterängar. På grönstensbranterna där reservatet ligger, väntar också en lummig ädelövskog och raviner med rik örtflora. Välkommen ut till en riktig naturpärla i utkanten av Ryssby!

Torrängens blommor

I anslutning till parkeringen ligger reservatets slätteräng. Det är med våra dagars mått en ganska stor äng med rik blomning. Här finns många arter som är typiska för torrängen; de ängar som ligger på torra och magra jordar med inslag av sand. Här växer till exempel kattfot, solvända, åkervädd och prästkraze. Under högsommaren flyger många olika arter gräsfjärilar omkring i reservatet.

Grönstenen bäddar för lummig grönska

Genom reservatet löper ett stråk av grönsten, en bergart som är rik på mineraler och därför ger upphov till en rik flora. I ädellövskogarna i reservatets norra delar går en blåmarkerad stig där du kan ta del av detta. På våren och försommaren finns en rik blomning med blåsippor, vårärt, gullpudra, vätteros och storrams. I ädellöv-

skogen växer avenbok, på gränsen av sitt utbredningsområde, tillsammans med lind, alm, lönn och ask.

Tidigare odlingsmark i skogen

Större delen av de nuvarande lövskogsområdena och kärren betades eller slogs under 1800-talet. På den tiden fanns också ett utpräglat åkerbruk, då humle och tobak var en del av det som odlades!

Frodiga buskage för landets sötaste mus

Hasseln frodas också i Målaskogsberg. I dess täta lövverk trivs hasselmusen, där den bygger sitt bo om sommaren. Om du hittar en liten ”boll” av gräs och löv på någon hasselgren kan det mycket väl vara hasselmusens bo. Har du turen att få se en hasselmus glömmmer du det inte! Med dess roströda dräkt och långa svans lämnas ingen o-charmad.

Hasselmusbo.

Kattfot.

FAKTA

Skyddsår: 1975

Areal: 38,6 ha

Karaktär: Grönstensberg, slätterräng, lövskog

Kommun: Ljungby

Ägare: Enskild och staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Stenknäck, nötkråka, grönsångare, ugglor och hackspettar

I packningen:
Kikare, bra skor att vandra i

Teckenförklaring

Information

● ● ● Gul led 200 m

● ● ● Blå/orange led 1,9 km

— Naturreservatsgräns

Lummig ädellövskog i reservatets norra delar.

30. Sjösås äng

På vandring genom Sjösås äng möter du både väna ängsblommor och ståtliga träd. Här finns slätterängens typiska växter som slättergubbe, sommarfibbla och blåklockor i mängder. Grova ekar med plats för både svampar, lavar och människor (!) finns också att bekanta sig med. Välkommen till en naturpärla mitt i Braås!

Träd med minnen från Gustav Vasa

Reservatet ligger kant i kant med Söraby kyrka. Marken har också länge varit i kyrkans ägo, vilket kan anas när man ser alla de jätteekar som finns i reservatet. På 1500-talet rådde förbud att avverka ekar, efter påbud från Gustav Vasa. Ekarna skulle sparas för flottans räknning. Eken skuggade marken i ängen och var illa omtyckt bland bönder, som gjorde vad de kunde för att åtminstone skada ekarna. Förbudet att avverka ekar på allmogens mark upphörde inte förrän på 1800-talet. På kyrkans och godsens marker upphävdes förbudet senare, och de ekar vi ser på dessa marker idag är minnen från den tiden. En av de största ekarna i Sjösås äng har en rejäl hållighet som man kan kika in i. Det är lite förvånande att den kan ha hängt med ända sedan 1500-talet ...

Hamlade träd i Hornaryds trädgård

Det som kallas ”Hornaryds trädgård” är en stor äng med många hamlade träd som ligger mitt i reservatet. I reservatet finns uppemot 100 träd som hamlas med jämna intervall. Det är främst lindar som står i slätterängen och i rösen som hamlas. Traditionen att hamla har uppkommit för att skapa vinterfoder till djuren. När man tog bort grenar från träden minskade man också beskuggningen av ängen, vilket gav mer hö.

Hur många blommor hittar du i ängen?

Visst finns det fler än sju sorters blommor i Sjösås äng! Redan i april tittar de första fram under lövtäcket, då blåsipporna kommer med vår. Sedan följer vitsippa och

gullviva. Under sommaren vajar prästkragar, blåklockor, darrgräs, ängsvädd och flera andra därtill i ängen. Håll dig till stigarna då du vandrar genom reservatet, så att floran inte skadas i onödan. Har du hund med dig, så tänk på att hålla den kopplad. Betande kor kan se en hund som ett potentiellt hot och bli upprödda.

Hamlade träd i Hornaryds trädgård.

I reservatet finns många gamla ekar.

FAKTA

Skyddsår: 1971

Areal: 19 ha

Karaktär: Slåtterängar

Kommun: Växjö

Ägare: Enskilda

I kikaren: Kattuggla

I packningen: Lätta skor,
picknickfilt, flora

GPS N 6324974
SWEREF99 TM E 503424

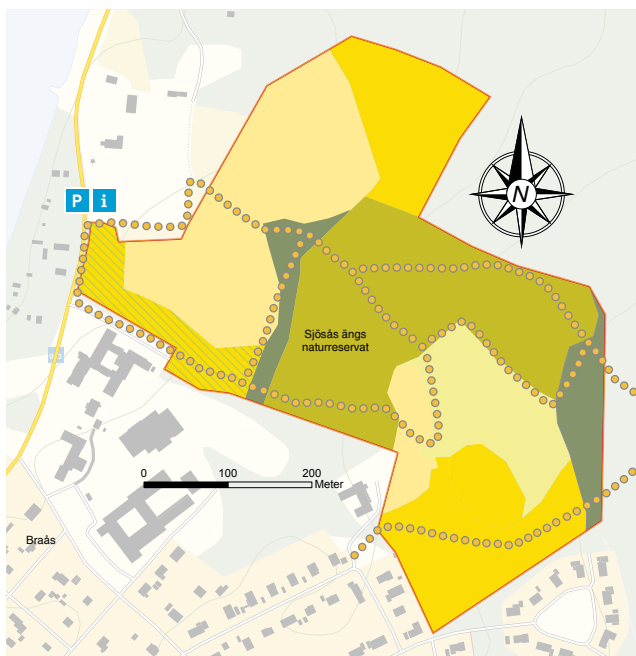
Teckenförklaring

P Parkering

i Information

Orange led 2,5 km

Naturservatsgräns

Blålockor i mängder.

31. Notteryd

Sugen på rejäl skogsvandring längs markerade stigar, stigcykling över branta backar eller bara plocka lite blåbär i skogskanten? Kanske slå läger vid någon av eldstäderna längs Toftasjön, eller testa badtemperaturen från klipporna vid sjökanten? I ett av Växjös närmaste naturreservat finns något för de flesta!

Ett reservat för ett aktivt friluftsliv

I naturreservatet Notteryd har du alla möjligheter att utöva ett aktivt friluftsliv. Du kan till exempel välja att gå leden "Notteryd runt", en blåmarkerad stig som för dig genom reservatets alla miljöer. Den är cirka 7,5 km lång och tar ett tag att vandra i promenadtakt, men det finns många fina platser att stanna och fika på längs vägen. Leden lämpar sig också utmärkt för den som vill ta sig fram i lite snabbare takt, genom att springa eller cykla. Tänk bara på att visa hänsyn till gående – leden är ingen utpekad mountainbikeled, vilket betyder att gående har företräde. Från huvudleden Notteryd runt leder också flera gulmarkerade leder med kortare sträckor. De leder till särskilda utsiktsplatser, som till exempel "Tungan", ett näs längst i norr. Om du följer grusvägen norrut från huvudparkeringen kan du välja att gå en kortare gulmarkerad sträcka upp till fornborgen Gripeberg.

En fornborg på höjden

Efter vandring i något kuperad terräng och i branta backar väntar vacker utsikt och en plats med intressant kulturhistoria. Høgt beläget i landskapet lever minnet av länets enda fornborg Gripeberg kvar. På senare tid har arkeologiska undersökningar utförts i området och man har kommit fram till att platsen kan ha använts som ett hägnat grav- eller kultområde. Stenarna är roliga att klättra på. Flera av träden breder fantasifullt ut sina rötter över stenblocken. Ekarna är klädda med lavar. Se bara upp för stupet ner mot Stensjön.

Torpställen med ängsblommor

Inom reservatet finns resterna av två torpställen. Vid torpet "Klint" finns en fin ängsflora med bland annat grönvit nattviol, jungfrulin och svinrot. Från torpet leder en liten stig ner till sjön där det finns en eldstad. Tussudden i sydost hyser också en fin ängsflora.

Naturskog med rara mossor

I Notteryds skogar finns ovanligt mycket död ved. Lågor (död liggande ved) av granar som sakta ligger och förmultnar

Sexfläckig bastardsvärmare.

FAKTA

Skyddsår: 2009

Areal: 289 ha, varav vatten 105 ha

Karaktär: Blandskog, ängsmarker och sjö

Kommun: Växjö

Ägare: Staten

I kikaren: Talltita, kungsfågel, svartvit flugsnappare, tofsmes

I packningen: Vandraskor, vattenflaska, badkläder, något att plocka blåbär i

Teckenförklaring

Parkering

Information

● ● ● Blå led 7,5 km

● ● ● Gula leder 200 m–500 m

— Naturreservatsgräns

Blomsterprakt på den gamla skjutbanan.

blir viktiga livsmiljöer för olika mossor. En karaktärsart som finns i Notteryd är den gröna sköldmossan *Buxbaumia viridis*, som lever på fuktiga lägor av olika trädslag. Den är svår att få syn på för den som inte har lupp och ett tränat öga, men den som söker kanske finner!

Skjutbanan är nu fjärilsparadis

Under 1940-talet anlades en militär

Utsikt över Toftasjön.

övningsbana i Notteryd. Den ligger kvar som ett öppet fält, just i anslutning till reservatets huvudparkering. När reservatet bildats anlades en äng på området och idag tjänar den blomrika marken som fjärilsparadis. Under högsommaren kan man se både bastardsvärmare och ängsmetallvinge söka nektar bland blommorna här.

32. Hågeryd

Inte långt från Växjö stad, men ändå med en påtagligt lantlig känsla, ligger naturreservatet Hågeryd. De riksända bröderna Erik och Sigvard vårdade området under hela deras livstid. Kvar idag finns ett arv av slåtterängar och betesmarker med en ovanligt rik flora för oss och för kommande generationer att njuta av.

Tv-kändisar med egna huskurer

Erik och Sigvards gärning på gården Hågeryd är väldokumenterad såväl i litteratur som på film. Via media lärde vi känna de båda bröderna och deras många olika huskurer och brukningsmetoder. Med lindblomsvatten, björksav och hårborstar av hästtagel gjorde de entré i våra vardagsrum såväl som i våra hjärtan.

Slåtterängens flora

Reservatet ligger rakt nedanför huset där Erik och Sigvard bodde. Längs stigen ner mot sjön välkomnas du av björkhagen och slåtterängarna. I juni blommar orkidéerna jungfru marie nycklar och grönvit nattviol i mängder och sedan följer en kavalkad av blommande växter under hela sommaren. Ängsvädd, sommarfibbla och väddklint färgar ängarna i lila, gult och cerise. I brödernas anda slås ängarna med lie och höet hässjas på störar när det bärgats. Korna står för efterbetet.

Hartmansstarr – en doldis i växthavet

En av reservatets lite sällsyntare växter är hartmansstarr, ett halvgräs som bara trivs i ängsmarker där man bedriver slåtter. Den är mycket känslig för igenväxning och kräver att ängsmarken slås. Den är inte så lätt att få syn på där den växer mitt bland andra gräs och starrarter, utan kräver lite av ett tränat öga.

Vilka minnen bär du med dig hem?

Vad får du själv syn på när du vandrar genom området? Tvåblad, nattviol, hagtorsfjäril eller något annat? Kanske ett träd där man tappat björksav eller en gammal

brukningsväg där hästen gått? Välkommen att utforska på egen hand i ett reservat där människans slit finns att spåra i naturvärdena!

Ängsmetallvinge.

Ängsbräsmå.

FAKTA

Areal: 12 ha

Skyddsår: 2016

Karaktär: Slåtteräng och betesmarker

Kommun: Växjö

Ägare: Staten (Naturvårdsverket) och enskild

I kikaren: Röd glada

I packningen: Picknickkorg, lätta skor

GPS N 6312498
SWEREF99 TM E 482023

Teckenförklaring

P Parkering

i Information

● ● ● Blå led 1,2 km

— Naturservatsgräns

Ängarna slås med lie och höet hässjas.

33. Helgö

I stadsnära Helgö finns något för de flesta. Badvikar, grillplatser och en 7 km lång vandringsled inbjuder till friluftsliv året runt! Här kan du njuta av såväl bokskogen, mossens vildmarkslika miljöer som livet vid strandkanten!

Bäddat för friluftsliv året om

Helgö är ett av länets mer tillgängliga naturreservat. Här finns stigar som är anpassade för rullstol och här finns en mängd möjligheter att utöva friluftsliv året runt. Leden "Helgö runt" tar dig runt i reservatet på välordnade stigar, spångad led över myr och små språng längs strandkanten. Du väljer själv hur långt du vill gå, det finns olika alternativ och genvägar att välja mellan. I reservatet finns det fyra eldstäder där du kan slå dig ner och grilla eller värma på innehållet i termosen. Varma sommark dagar kan det vara skönt att svalka sig i sjön vid Ryssagropsvikens grunda badvatten.

Vildmarkskänsla vid mossen

Herrängsmossen ligger i reservatets södra kant. Där är vildmarkskänslan påtaglig och man anar knappt att staden ligger enbart en kvart bort. På mossen kan du hitta mycket blåbär, tranbär och lingon. Leden för dig över myrens typiska miljöer med kroknande tallar, mognande hjortron och doftande skvattram som sällskap.

Gammeltallar vid sjökanten

Gamla tallar med skrovlig bark är något av Helgasjöns landmärken. Att slå sig ner invid trädstammen med utsikt mot sjön kan inge en känsla av vördnad och kan ge tillfälle att glömma sig själv ett tag. Flera av tallarna bär ett par hundra år på nacken och har historia ingjuten i kroppen. Vem vet vad de sett under årens lopp? Blir du en av dem som kramar din käresta under tallens krona?

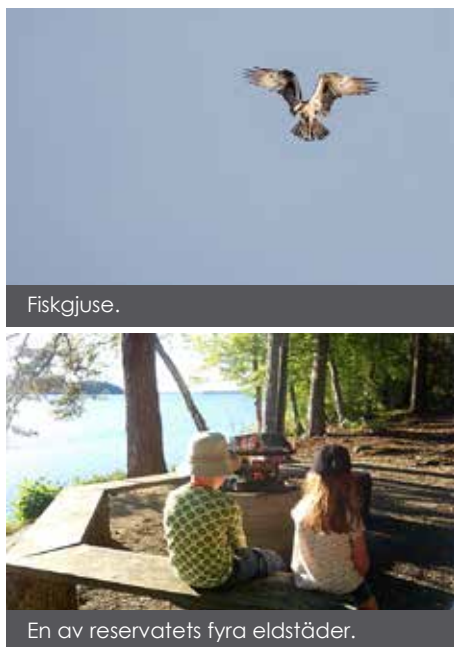
Fantastisk bokskog

Kärnan i reservatet är den spirande bokskogen. Det var också den som skyddades

först. Här finns både gamla och unga träd, som bäddar in landskapet i skön grönska om våren och sommaren, för att övergå i vilsamma rödbruna toner framåt höstskanten. Det är något visst med att vandra i bokskogen. Flera av träden ser sagolika ut och för kanske tankarna till Robin Hood.

Utsikt mot slottsruinen

Vid reservatets sydöstra hörn fångar man en fin utsikt över Kronobergs slottsruin. Över sjön är det endast cirka 600 meter till ruinen. Kanske passar du på att fånga solens första strålar vid rastplatsen och ser ruinen ta form i gryningen? Utsikten är hursomhelst hänförande året om.

FAKTA

Skyddsår: 1996, utökning 2008

Karaktär: Bokskog, blandskog, strandmiljöer

Areal: 372 ha varav 182 ha land

Kommun: Växjö

Ägare: Staten/Naturvårdsverket

I kikaren: Storlom, fiskgjuse, fisktärna

I packningen: Kikare, termos, något att grilla

GPS N 6312022
SWEREF99 TM E 485338

Teckenförklaring

Parkering

Information

Blå led 7 km

Naturreservatsgräns

Vandringsled genom Herrängsmossen.

Utsikt mot Kronobergs slottsruin.

Lingon.

34. Hissö

Omringat av vatten, med bokskogen som tak, ligger ön Hissö i Helga-sjön. Stränder med solvarma tallar och utsikt mot Kronobergs slottsruin bjuder in till strandpromenader året om. Längs sjökanten finns flera eldstäder. För den upptäckarlystne finns en mindre flytbrygga som leder över till den lilla ön Musön i norr. Stilla sommarkvällar kan storlommen höras ropa utifrån sjön. Varmt välkommen till en riktig naturpärla bara några cykeltramp från Växjö stad!

Vindlande bokskog och mäktiga tallar

Att ta vägen från Evedal över till Hissö är som att vandra in i en sagolik skog. Man hamnar under ett tak av frodig grönska. På våren står bokskogen i sin skiraste grönska, luften fylls av fågelkvitter och marken av vitsippor och tandrot. På hösten skiftar färgerna i rostrött och brunt, det livliga fågelkvittret stillar sig inför vintern. Oavsett när på året du besöker Hissö finns här något att göra. En kall februaridag med mycket is på sjön kanske du snörar på dig skridskorna och upplever reservatet från sjösidan? Vid någon av eldstäderna passar

det fint med lite varm choklad och något att grilla. Naturvärdena finns i bokskogen, men också i de grova, spärrgreniga tallar som växer vid sjökanten, där fiskgjuse och andra rovfåglar kan bygga bo.

Öns arboretum – ett exotiskt minne

Tycker du att några av träden är märkligt stora och ser lite exotiska ut? Det är de också. Under främst 1800- och 1900-talet, var det populärt att anlägga så kallade arboretum. Man planterade träd av olika sorter från andra delar av världen, för att skapa exotiska rum och spara dem till

Bokskogen bildar ett tak av grönska.

FAKTA

Skyddsår: 1996, utökning 2016

Karaktär: Bokskog och vatten

Areal: 604,6 ha, varav 125,7 ha land och 478,9 ha vatten

Kommun: Växjö

Ägare: Staten/Statens fastighetsverk

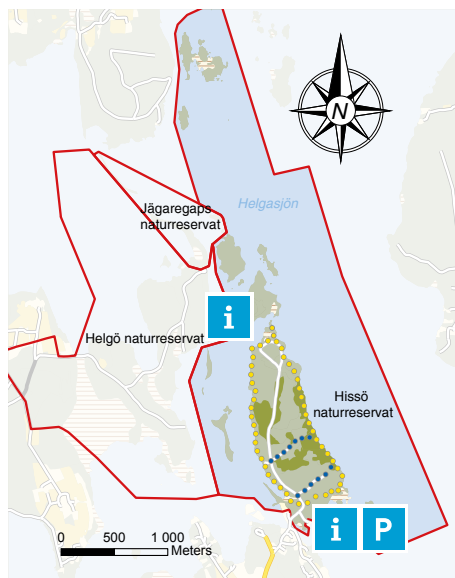
I kikaren: Storlom, fiskgjuse, drillsnäppa, gråtrut

I packningen: Kikare, lätta skor, beroende på säsong skridskor, skidor, något att grilla

GPS N 6310948
SWEREF99 TM E 487975

Teckenförklaring

P Parkering	● ● ● Gul led 4,5 km
i Information	● ● ● Blå/gul led 1,8 km
	— Naturservatsgräns

eftervärlden. Så gjordes även på Hissö. De du kan se än idag på Hissö är främst Douglasgran, kustgran, lärkträd och tuja. Flera av dessa träd har tagits bort, till fördel för inhemska träd som bok, lönn, ek och tall. Några av de exotiska bjässarna kommer dock att sparas för att bevara minnet av en tid med fascination över det exotiska.

Sjö med rikt fågelliv

I Helgasjöns vatten simmar både fåglar och människor. Ställer du dig vid strandkanten en försommarekväll är det mycket troligt att du får se en storlom dyka upp. Dess vildmarkslika rop lämnar knappast någon oberörd. Storlommen har idag ett starkt fäste i Helgasjön, där den häckat under lång tid. Detsamma gäller för fiskgjusen, som du kan se svepa över himlen från april fram till sensommaren. Den bygger sitt bo i grova tallar och drar sig undan direkt om du kommer för nära. Vill du att barnbarnen ska få in fiskgjuse i kikaren, eller se dykande storlom? Ta det varsamt när du vistas vid vattnet så kommer fåglarna att finnas kvar även i framtiden!

Storlom.

Reservatet omringas av Helgasjön.

35. Kronoskogen

Kronoskogen är ett av Ljungbys mest besökta grönområden. Utöver alla besök av motionärer är området även en fristad för växter och djur. Här kan du hitta forntida hållristningar, rester av en torvkolsfabrik från efterkrigstiden eller helt enkelt bara njuta av den fantastiska tallskogen.

Historien bakom

Fram till slutet av 1800-talet låg ett stort flygsandsområde i norra kanten av Ljungby by. När det blåste mycket la sig sanden i stora dyner och drev igen över vägar. För att skydda vägar, ängar och åkrar byggdes staket av ris längs utkanten av byn. I början av 1800-talet började hela sandfältet, med hjälp av staten, att planteras. Detta gjorde tillslut att sanden låg stilla, bunden av växternas rötter och i skydd från vinden av träd och buskar.

Upptäck Kronoskogen

Den tallskog som idag utgör stora delar av Kronoskogen är cirka 150 år gammal. I naturreservatets östra delar växer blandskog med ett rikt fågelliv. Här kan du träffa på spillkråka, mindre hackspett, tofsmes och morkulla. I skogen har även den exklusiva och sällsynta svampen Goliatmusseron hittats.

För den som tar sig hit med viljan att motionera finns det i Kronoskogen tre elljusspår (1 km, 2,6 km, 3 km) samt en naturstig på 3,3 km, ett utegym och en beachvolleybollanläggning. Ett stenkast bort ligger Sunnerbohallen där det finns tillgång till omklädningsrum och WC.

Plattlummer och fönsterlav är typiska karaktärarter för den torra, magra tallskogen. Fågellivet är som rikast i den frodiga blandskogen i öster, men arter som rödstjärt, talltita och större hackspett går att se i hela området. Så sakta ner på stegen och lär känna naturen och områdets spännande historia!

Tallen trivs i den sandiga jorden.

Populärt utegym.

FAKTA

Skyddsår: 2016

Areal: 56 ha

Karaktär: Blandskog med tall

Kommun: Ljungby

Ägare: Ljungby kommun

I kikaren: Större hackspett, bofink, spillkråka

I packningen: Joggingskor

Teckenförklaring

Parkering

Cykelled

Blå led 1 km

Gul led 3 km

Röd led 2,6

Vit led 3,3 km

Pilgrimsled

Naturreservatsgräns

Kronoskogen är ett av Ljungbys mest välbesökta grönområden.

Naturreservat i Kronobergs län

I Kronobergs län finns över 100 naturreservat. På kartan ser du var samtliga reservat är belägna. De naturreservat som vi i den här boken valt att beskriva mer ingående har på kartan en fyrkant runt siffran.

Alvesta

- 16. Agnäs
- 39. Bjurkärr
- 18. Brotorpabäck
- 51. Fiolenområdet
- 57. Förebergsåsen
- 68. Husebymaden
- 78. Kroxnäs
- 92. Osby offerlund
- 101. Sjöatorp
- 113. Taglamyren
- 117. Torne bokskog
- 122. Västra Åsnens övärld
- 54. Åsnens nationalpark

Lessebo

- 28. Lövsjö ängar
- 105. Skärgöl
- 110. Stocksmyr-Brännan
- 115. Tiafly
- 15. Tikaskröv
- 121. Visjön

Ljungby

- 43. Brä Kentorp
- 44. Byvärma
- 52. Flattinge åsar
- 53. Flymossen
- 56. Färjansö-Långö
- 59. Granhultsberget
- 3. Gölsjömyren
- 2. Horsnäsamossen
- 70. Hästhultsskogen
- 74. Jättaberget
- 35. Kronoskogen
- 80. Lidhultsåsen
- 83. Luberydsmossen

- 86. Marsholm
- 29. Målskogsberg
- 88. Normäs udde
- 89. Nöttja bokskog
- 90. Nöttja ryaskog
- 91. Nöttja urskog
- 93. Prosteköp
- 94. Prästeboda
- 22. Ramsåshuvud
- 97. Rocknenområdet
- 98. Ronamossen/
Klockesjömyren
- 99. Råden
- 6. Rönnö
- 102. Skilsnäs
- 103. Skälhult
- 111. Sundranäs
- 112. Svartebo
- 14. Toftaholm
- 118. Ushult
- 120. Vedåsa
- 123. Yxkullsend
- 4. Årshultsmyren

Markaryd

- 48. Ekön
- 63. Hannabadsåsen
- 81. Lineberg
- 6. Rönnö

Tingsryd

- 46. Ekefors
- 60. Grytö
- 61. Grönvik
- 17. Hackekvarn
- 65. Hensjönäset
- 67. Hunshult
- 69. Hyllesbolsö

- 75. Korro
- 82. Ljuva mon
- 84. Lunnabacken
- 85. Långö
- 87. Midingsbråte
- 95. Ramsö
- 108. Stenfors
- 116. Toftåsa myr
- 119. Utnäsuddens övärld
- 122. Västra Åsnens övärld
- 54. Åsnens nationalpark
- 124. Älganäs

Uppvidinge

- 38. Berga fly
- 40. Bockaskröv
- 47. Ekhorva
- 50. Fagraholms fly
- 7. Getaryggarna
- 64. Hedsjön
- 66. Hinkaryd
- 72. Ideboås
- 79. Kärngölsområdet
- 27. Libbhults ängar
- 96. Ravinen
- 5. Singelstorps fly
- 104. Skäraskog
- 106. Soldatmossen
- 110. Stocksmyr-Brännan
- 10. Storasjöområdet
- 11. Vithult
- 26. Våraskröv
- 125. Änghults björkhage
- 126. Ösjöbol

Växjö

- 36. Araby
- 37. Åsa

- 41. Bokhultet
- 42. Braås park
- 45. Dragsåsen
- 49. Evedalsåsen
- 51. Fiolenområdet
- 54. Fylleryd
- 58. Galtö
- 62. Gårdsby och
Hemmesjö bökeskog
- 33. Helgö
- 34. Hissö
- 32. Hågeryd
- 73. Jägaregap
- 76. Kronoberg
- 8. Kråketorpskogen
- 12. Lunden
- 31. Notteryd
- 13. Osaby
- 30. Sjösås äng
- 9. Skårtyrds urskog
- 114. Teleborg

Älmhult

- 71. Hökhult
- 24. Höö
- 20. Kronan
- 25. Linnés Råshult –
kulturresevat
- 21. Möckelsnäs
- 100. Siggaboda
- 107. Stenbrohult
- 109. Stockanäs
- 19. Taxås
- 1. Vakö myr
- 23. Östra Tångarne

NATURUM KRONOBERG

PÅ HUSEBY

ÖPPET DAGLIGEN

MAJ - AUGUSTI
HELGER O HELGDAGAR
FRÅN PÅSK - SEPT.

ÖPPET FÖR BOKADE
GRUPPER ÅRET RUNT.

ALLTID
FRI ENTRÉ!

Stor och spännande utställning om naturen i Kronoberg.
Här får du garanterat se älg, vildsvin o varg.

Naturvägledare som visar, berättar, svarar på frågor och hjälper
dig hitta spännande naturbesöksmål i omgivningarna.

Under vår, sommar och höst guidade turer i nationalparken
Åsnen och i länets naturreservat, småkrypssafaris runt Huseby
och mycket mer. Alltid visningsbigård, ängsblommor, tipsprome-
nader, Hitta vilse, naturbingo, utlåning av håvar mm.

VÄLKOMNA UT I NATUREN!

naturum
Kronoberg

Se mer på www.naturumkronoberg.se
eller följ [@naturumkronoberg](https://www.facebook.com/naturumkronoberg) på Facebook & Instagram.

Fridlysta växter och djur

I Sverige är fler än 300 växter och djur fridlysta. Fridlysningen innebär att utpekade växter och djur skyddas från plockning, grävning, insamling eller annan form av störning och skadegörelse.

Alla orkidéer är fridlysta, i hela landet. Arter som förekommer i Kronoberg är bland annat Adam och Eva, jungfru marie nycklar, brudsporre och grönvit nattviol. Fridlysningen innebär att du varken får plocka, gräva upp eller skada dessa växter.

Detta gäller i Kronoberg i övrigt:

- Det är förbjudet att plocka, gräva upp eller skada vilt levande backsippa, mosippa, safsa och murgröna.
- Det är förbjudet att gräva upp eller för försäljning plocka vilt levande exemplar av blåsippa, gullviva, liljekonvalj och smörbollar.
- Det är förbjudet att avsiktligt störa, fanga eller döda vissa vilda fåglar och vilt levande djur som anges i bilaga 1 till artskyddsförordningen. Det är även förbjudet att förstöra eller samla in deras ägg i naturen samt att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden. Arter som omfattas av dessa förbud är till exempel fiskgjuse, havsörn och länets alla fladdermusarter.

Mer information om fridlysning finns på Naturvårdsverkets hemsida, www.naturvardsverket.se

Där finns även broschyrer att hämta eller beställa.

Mosippa.

Brudsporre.

Blåsippa.

Adam och Eva.

Huggorm.

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN